په راډيو او ټلويزيون کې

دويندويي فن

Ketabton.com

ليکنه او ژباړه : عبدالله الهام جمالزی

(c) ketabton.com: The Digital Library

ډالۍ:

د دغه هنر ټولو پښتنو مخکښانو ته
په ټوله نړۍ کې د پښتو غږېنیو او انځورنیو رسنیو ویندویانو ته

د انټرنیټ په مخ پرلیکه کونکې سمسور حبیبي

(c) ketabton.com: The Digital Library

لړليک :

1) .... د سر دخبرو په پلمه
2) .... دډاکټر عیسی ستانکزي یادښت
3) .... دډاکټرې فریدې هوډ یادښت
4) .... لومړۍ برخه
5) .... دوهمه برخه
6) .... لومړني ګامونه
7) .... دريمه برخه
8) .... دمتنونو ډلبندي
9) .... څلورمه برخه
10) .... ویندویي په ټلویزیون کې
11) .... پنځمه برخه
12) .... وروستئ سپارښتني
13) .... شپږمه برخه
14) .... کله مو چې ثبت پیل کړ
15) .... اوومه برخه
16) .... راپوراو مرکه
17) .... راپور
18) .... تبلیغاتي ژبه

(c) ketabton.com: The Digital Library

د سر د خبرو په پلمه:

الحمد الله وکفی وصلوه وسلام علی رسوله الکریم:

وروسته:

داچې انسان اشرف المخلوقات پیدا شوی دی ، هرڅه یې په واک کې ورکړ شوي دي او هرڅه دهغه د آسانتیا لپاره پیدا شوي دي ، نو په هماغه کچه کرار هم نه کیني ، تل یې طبیعت په خپله ګټه څرخولی دی او دځان د سوکالۍ او ښه ژوند لپاره یې هڅه کړې ده .

راډیو او ټلویزیون هم یو له هغه لاسته راوړنو څخه ده چې بشر د خپلې سوکالۍ لپاره ترلاسه کړې ده او نن یې کاروي ، له هغې نه استفاده کوي او خپل ژوند ته په هغه توګه دوام ورکوي چې تمه یې لري او زړه یې غواړي. ترڅو د لویئ او دکمال دخاوند په پیدا شوي نړۍ کې د ژوند ځنځیر وغځوي ترهغه چې هغه څښتن غوښتي دي.

ویندویې هم دبل هرڅه په څیر د ښه اوریدلو ، ښه خبریدلو ښه ذده کولو او ښه ژوند کولو د وسیلې په توګه کاریږي ، راډیو او ټلویزیون جوړشوي دي ترڅو د نړۍ دنورو وسیلو په څیر هغه هم دهمدغه ستړي بشرپه واک کې وي او بشر ترې استفاده وکړي.

خدای ج انسان ته ژبه ورکړې ده ترڅو پرې خبرې وکړي ، یوبل پرې وپوهوي ، دیواعتقادات بل ته ولیږدوي او دهغه له ګروهنو نورخبر کړي.

خو له همدغه نعمت څخه د ښې ګټې اخیستنې لپاره هم بشر هڅه کړې ده ، هماغه ډول لکه چې له نورو نعمتونو لکه دبدن دغړو ، عقل ، حواسو او نورو څخه یې پورته کړې ده له ژبې ، غوږونو او سترګو څخه هم ښه ګټه پورته کړي.

خبرې کېدای شي ، په اشارو هم یوبل پوهولای شو ، د لاسو په وسیله هم کېدای شي یوبل پوه کړو ، خو دخبرو په وسیله ، بیا دښوخبرو په وسیله هان د ټلویزیون او راډیو له لارې دیوبل پوهولو ته مخه کووترڅو په ښه توګه دا دنده اجرا کړو او دخدای ج دراکړل شوو نعمتونو څخه په ښه توګه ګټه واخلو .

(c) ketabton.com: The Digital Library

خدای ج موږ ته ژبه راکړې ده وینده ویي وکړو ، غوږ یې راکړی دی ترې استفاده وکړو ، او که ښه غوږ یې راکړی دی هغه یې په موږ بله لورینه ده باید له ښه څیز ښه نعمت څخه ښه ګټه واخلو ، او تل د هغه د پنځوونکي په اړه فکر وکړو چې څومره لوی او په هرڅه قادر دی.

موږ هم راډیو لرو او تلویزیون لرو ، هلته ویندویانو ته اړتیا شته ترڅو خپله دنده ترټولو په ښه توګه ترسره کړي ، نو په همدې خاطر هم ددې دندې په اړه د څو لارښونو په توګه چې د بنده خپلې تجربې او مطالعې دي ، دایران د تکړه ادیب استاد حسن شیدا لیکلې دي او د نورو لیکوالو هڅې او تجربې دي ستاسې په مخ کې ږدم هیله ده تریوې کچې مې خپل مسلمان او سرلوړي ملت ته خدمت کړی وي او هغه ستر مسولیت چې موږ یې ددې خاورې او ژبې په وړاندې لرو تریوې اندازې پورې پوره کړی وي.

په ډیره مینه او مننه

عبدالله الهام جمالزی

تهران 1386/2/4

دایران د نړیوال راډیو ټلویزیون میلمسیتون

(c) ketabton.com: The Digital Library

د کتاب په اړه د تکړه او وتلي وياند او ليکوال ډاکټرعيسی ستانکزي یادښت

ژبه په هره برخه کې د افهام او تفهیم وسیله ده چې دوه یا څو کسان پرې یو بل پوهوي او په نړۍ کې د پوهاوي راپوهاوي غوره وسیله ګڼل کیږي هماغه ډول چې په لیکنه کې د ژبې ارزښت لوړ او د پام وړ دی په راډیو او ټلوویزیون کې هم غوره او ارزښتمنه وسیله ګڼل کیږي لکه څرنګه چې په لیکنه کې احتیاط په کار دی هماغه راز په راډیو او ټلویزیو ن کې هم باید احیتاط وشي ځکه چې ښایي یوه وړه غلطي یوې ټولنې ،قوم او هیواد ته لوی تاوان ورسوي او برعکس ډیرځله ښايي یو نطاق په خپلې مینه ناکې او په زړه پورې نطاقۍ سره د خلکو اندیښنې ختمې کړي چې ښایي دغه کار دیوه هیوادلوړشخصیت یا ولسمشر هم ونه کړاي شي البته دغه کارهله شونی وي چې ویندوي له خپل مسلک سره مینه ولري او ددې ترڅنګ پر خپلې ژبې مسلط وي ډیرکسان به مو لیدلي وي چې وايي فارسي ، عربي او دنړۍ دغسې نورې مشهورې ژبې خوندورې دي او ښه نطاقي پکې کیداي شي البته دنړۍ دژبو ننګ او آهنګ تل په زړه پورې نه وي خو که کلمې په سمه توګه انتخاب شي او په مینه نطاقي وشي هره ژبه ښکلی آهنګ او ننګ پیدا کوي مطلب دا چې که لیکنه ښه وي نطاقي هم ورسره ښه کیږي او که نطاق اصولو اوقوانینو ته پابنده وي اوریدونکی به ترې خوند اخلي.

په نړۍ کې دهر معمولي کار لپاره هم په سلګونو کتابونه لیکل شوي دي او هره ورځ نوې څیړنې کیږي په تیره بیا دویندویي دفن او راډیو او ټلویزیون دپروګرامونو په هکله ډیر کار شوی دی ځکه چې نن سبا درسندویو اهمیت پر هیچا پټ نه دی په پښتو کې دغه ډول کتابونه په نشت حساب دي داپه داسې حال کې ده زمونږ دویندویۍ اړخ هم ډیر خواشینونکی او کمزوری دی. نو دښاغلي الهام دغه کتاب به په دې برخه کې یوه تشه ډکه کړاي شي یوې خبرې ته باید پام وکړو چې ویندویي له مېنې اوعلاقې سره کلک تړاو لري که تاسو له دغه مسلک سره مینه ولرئ هر ډول مطلب به په ډیر ښه ډول ولولئ او اوریدونکی به هم له تاسو سره مرسته وکړي ښاغلي الهام هم دپښتو د راډیوګانو او

(c) ketabton.com: The Digital Library

ټلويزيونو د کمزوريو او نيمګړتياوو په ليدلو سره او دخپلې خاصې مينې له کبله دغه کتاب ستاسو داستفادې لپاره چمتو کړی دی البته دغه کتاب يوازې د لارښود په توګه رول لوبولای شي ځکه چې د نطاق لپاره تر ټولو مهمه خبره نه ستړی کيدونکی کار او هلې ځلې اوله کارسره مينه، شخصي تجربه او ايمان داري ده هيڅ کتاب او ليکنه نه شته چې په لوستلو سره يې مونږ يو ښه او اوچت ويانند يا نطاق شو ښايي ددغه کتاب په لوستلو سره تاسو ته دا فکر پيدا شي چې په ځينو برخو کې له يوه بې تجربې او نوي نطاق څخه ډير څه غوښتل شوي دي او ځيني مطالب هم تکراري دي. که دغسې احساس لرئ بې انصافي به موکړي وي خو که هرڅومره دغه توقعات او هيلې زياتې وي تاسو به خپل کار په بريالیتوب وکړای شئ.

ددغه کتاب هر څپرکی او فصل ښه ولولئ او عيناً پرې عمل وکړئ ځکه چې ډير څه ترې زده کولای شئ ليکوال په يوې سرچنې بسنه نه ده کړې بلکه هڅه يې کړې له بيلابيلو لارو دهيواد په رسندويوکې ويندويان وهڅوي چې ښه نطاقي وکړي او خپلې ټولنې اوژبې ته د تاوانونو مخه ونيسي.

زه په خپله دغه کتاب پښتني رسندويو ته يوه زياتونه بولم او له خدايه غواړم چې عبدا... الهام ته نور توان هم وروبخښي چې دغه ډول نور کتابونه هم دافغانانو رسندويي ټولنې ته وړاندې کړي

ستاسو او ددغه ځوان د بريالیتوب په هيله.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د کتاب په اړه د تکړه ویاندې ډاکټرې فریدې هوډ سیفي څوټکي یادونه

د لومړي ځل لپاره مې په پښتو ژبه د ویندویۍ په اړه کتاب ولوسته. تر ټولو د مخه راته دا ډېره جالبه وه چې دا کتاب یوه ځوان نطاق لیکلی چې لاس یې له قلم سره هم اشنا دی.
هغه ځوان دی او دومره انرژي لري چې په هره برخه کې چې فکر کوي لږڅه تر سره کولی شي د ډیرو په تمه خپل اخري توان په کار وړي ، زما په اند دا د هغه د بریالیتوب راز دی.
داسې ښکاري چې عبداله الهام د ځیرنو تر څنګ ، په خپل کتاب کې ډیرې خپلې تجربې هم انځور کړې. او په ځینو برخو کې یې د هغو کسانو مثالونه ورکړي چې دده په نظر ښه نطاقي کوي. یو ځای یې د ازادي راډیو د اوسني مشر اکبر ایازي یادونه کړې او د هغه په غږ یې لوستل شوي مطلب د ښه مثال په توګه یاد کړي.
کتاب په مینه لیکل شوی او فکر کوم د هغه چا لپاره چې غواړي په راډیو کې ویندوي وکړي کیدای شي د معلوماتو تر لاسه کولو او زده کړې لپاره ښه ماخذ وي. که څه هم چې اوس مهال د داسې یو کتاب چاپول ډیر ضروري او غوره کاردی خو زما په نظر په دې اړه نورې څیړنې او کار ته هم اړتیا شته.
په رواوسته کلونو کې په افغانستان کې د راډیویي او تلویزیوني خپرونو لمن ډیره پراخه شوې . ښایښته ډیرو کسانو ته پکې دا امکان برابر شوی چې په سیمزو ، نړیوالو او یا شخصي تلویزیوني او راډیویي چینلونو کې د نطاقۍ تجربې تر سره کړي . خو د عبداله الهام د خبرې په تایید دي ته اړتیا شته چې د راډیو او تلویزیون ویندیان د ویندویي پر اصولو پوه شي.
د عبداله په کتاب کې د ویندویۍ د اصولو عام ټکي راخیستل شوي دي. زه ځان ددې وړ نه بولم چې په دې برخه کې نظر ورکړم. خو له خپلې تقریبا شل کلنې تجربې په رڼا کې د اویلې شم چې تر ټولو مهمه خبره دا ده چې ویاند خپله په هغه څه پوه شي چې اوریدونکې ته یې لولي. یوائې د متن ټکې ونه لولي. که چیرته څوک په خپله په یوې موضوع ښه پوه شي نو ښه یې وړاندي کولي شي . په مینه لوستل او په پوره تمرکز د متن لوستل هم هغه مسله ده چې داوریدونکي پاملرنه ځانته اړولی شي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

عبدالله الهام ته مبارکي وایم چې په خپل نه ستړیدونکي کار یې د ویندویي په برخه کې د زده کړې او تجربې په برخه کې لومړنی او پوخ ګام په ډیره مینه اوچت کړی. په دې باور لرم چې دا به ځوان نسل ته د زده کړې ښه سرچینه وي.
عبدالله الهام ته د نورو بریالیتوبونو په تمه..
په درناوي
ډاکتره فریده هوډ سیفي
پراګ ، ازادي راډیو

(c) ketabton.com: The Digital Library

لومړۍ برخه :

(ویندوی کیدل) یوه معنی لري او (ویندویي) بله معنی ، نن په هغه راډیوگانو او تلویزیونونو کې چې پښتو خپروني لري ، زیاتره داسې کسان شته چې ویاند نه دی مګر ویندویي کوي ، که نه یې منئ نو د چین ، ډهلي او همدا راز ځینو نورو راډیوګانو او تلویزیونونو ته غوږ ونیسئ او وګورئ.

تاسې کیدای شي چې د بخت ،ښه ملګري ، سیاسي پوهې لوړو ذده کړو او یاهم د ښې او په زړه پورې څیرې له لارې د ویاند په توګه رادیو تلویزیون ته لاره پیدا کړئ. خو د بخت یاد ملګري د مرستې په مټ تاسې کولای شی یو ویاند واوسئ ؟ فکر نه کوم.

ویاند یا ویندوی کیدل د ویاندئ یا ویندویۍ د بې پایانه لارې لمړی ګام دی.

ځینې وخت پروډیوسران یا مسولین کله چې څوک د ویاند په توګه غوره کوي وایي چې:

اوس بدندی کرار کرار ښه کیږي.

کله چې بوټونه اخلئ هغه دکاندار به درته وایي چې داسمه ده چې دابوټونه مو اوس په پښو کې تنګ دي خو کرار کرار او دوخت په تیریدلو سره سمیږي او پښې مو یې ځان ته جوړوي او آزادیږي.

خو هغه څوک چې په میلیونونو کسان ورته غوږ دي او یا یې پروګرام له تلویزیون څخه ګوري هغه باید واقعاً وکولای شي کومه دنده چې ویاند په غاړه لري ادا کاندي او باید ویاند وي نه دا چې وروسته ویاند کیږي.

څوک چې د خبرو په ځای چیغې وهي یا هیڅکله هم غاښونه سره نه بیلوي دهیڅ څه په مرسته نشي کولای په آسانۍ سره د(ویاند) په واقعي معنی سره ویاند جوړ شي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

عجيبه ده هر شغل کتاب ، دورې او ازموينې لري خو ته به وايې چې د ويانـد د روزلـو لـپاره دې ځيزونو ته اړتيا نه ليدل کيږي ، دا داوس مهال ډير ويندويان چې ددې هنر دعـوا کـوي ددې خبرې دليل دی.

که څه هم زموږ په راډيوګانو کې تر ډيره حده ويندويي عالي ده ، او ښه ويندويان لرو خـو پـه خواشينئ سره به ووايو چې د ټلويزيون ويندويي مو صفر ولاړه ده.

له يوې خوا موږ په راډيو ټلويزيون کې خاصې او مسلکي دورې نه لرو ، که وي هم بې ګټې دي ځکه ديوې او نئ او يوې مياشتې په دورې کې هومره څه نه ذده کيږي ، له بلې خوا زموږ له حکومت څخه هم تو بې شوې ده ، ژبې ته پام نه کيږي او دژبو وده په ټپه ولاړه ده.

بل دا چې د راډيوګانو او ټلويزيونونو چارواکي هم څومره احساس نه لري ، او هرڅوک چې کـولای شي مـتن ولوسـتلای شي نـور نـو راځي پـه ټلـويژن کې ويانـدي کـوي ، چې همـدې کارونو په تيره بيا په ټلويزيون کې زموږ له ادبياتو او ملي ترمينالوجئ سره هم ظلم وکړ او د ويندويئ راتلونکی يې هم تياره کړی دی .

په نورو هيوادونو کې که پوهنځئ هم نشته خو پـه دې ځانګه کې تحصيلات شـته دي ، هر راډيو ټلويزيون لږ تر لږه خپل روزنځای لري ، او خپل ويندويان روزي.

خو دا چې زموږ په راډيو ټلويزيون کې دا ستونزې هم شته نو ددې لپآره چې خپلې تجربې مـو له نورو هغو ويندويانو سره چې واقعاً غواړي ويانـد شـي شريکې کړې وي نـو پـدې اړه يـې ځينې سپارښتنو ته رابولو .

لومړئ له هرڅه مخکې د لومړنيو ټکواو پيل په توګه دا ځيزونه په ياد ولرئ.

۱- عشق:

سر دفتر عالم معاني عشق است
سربيت قصيده جواني عشق است
ای آنکه نداری خبرازعالم عشق
اين نکته بدان که زندګاني عشق است

لمړئ له خپلې ژبې سره مينه:

(c) ketabton.com: The Digital Library

که تاسې واقعاً دا احساس ولرئ چې ستاسې ژبه هم د نړۍ د نورو ژبو په څېر روانه فیصحه او پراخه ژبه وي ، که تاسې غواړئ چې ستاسې ژبه لکه د نورو ژبو غوندې مطرح ژبه وي ، که تاسې غواړئ چې ستاسې د ژبې آثار هم په هره ژبه کې ژباړل شوي وي او بالاخره غواړئ ستاسې ژبه هم د نورو ژبو په څېر بډایه ژبه وي نو له خپلې ژبې سره مینه ولرئ او همدا مینه به تاسې خپلې دغې موخې ته ورسوي.

باور وکړئ د هغه مقصد لپاره چې غواړئ یې ترټولو ښه وسیله ، انګیزه او پلمه عشق دی مینه ده.

مینه ستاسو شپه له سهاره سره پیيي بې له دې چې ستړیا حس کړی او بې لدې چې وپوهیږئ مینه مو په واټنونو واټنونو ځغلوي بې لدې چې لږ شانته هم ستړي شئ.

مینه هماغه څیز دی چې په زرګونو زرګونو کې یو کس غوره کوي او نوم یې په ویاړ تاریخ ته پاتې کیږي.

عشق د ښکلا زیږوونکی دی او عشق د ځان ځارونې منځ پانګه ده دهرې بریا لپاره مینه له عاشق سره مله او ملګرې ده .

عشق رحمان جوړوي ، عشق خوشحال او حمید جوړوي.

عشق انشتاین جوړوي اډسن جوړوي ، سولون ، ارسطو او اپلاتون جوړوي.

که له تاسې سره د خپلې ژبې مینه وي ، د خپلې ژبې په قدر پوه شئ د هغې د بډایونې لپاره هڅه کوئ او هیله لرئ ترڅو ستاسې ژبه د نړۍ ترټولو ژبو ښه فصیحه ، روانه ، ښکلې او بډایه ژبه وي نو بې شکه چې ستاسې دا مینه او ورسره هڅه به تاسې هغې موخې ته رسوي چې په نظر کې یې لرئ ، او باور وکړئ دا ډېره خوږه مینه ده او دې ته رسیدل واقعاً له موږ څخه یو څه جوړوي.

خو دا سې هم نه چې موږ نو نورو ژبو ته شا کړو او په رټلو یې پیل وکړو ، نه یوا ځې د هغې ژبې چې غواړو ویاندي یې وکړو او غواړو ښه ویاندي یې وکړو د همدغې ژبې مینه او د نورو ژبو درناوئ او احترام هم په همدې مینې کې نغښتي دي.

له خپلې موخې او مسلک سره مینه:

تاسې د هرې ارزو لپاره عاشقانه هڅه وکړئ د هرڅه د لاسته راوړلو لپاره د هرهغه څیز چې غواړئ ترلاسه یې کړئ په مینې سره هڅه وکړئ. که غواړئ چې ویاند جوړ شئ نه دا چې

(c) ketabton.com: The Digital Library

ویاندي وکړئ باید ددې هنر عاشقان واوسئ ، لدې هنر سره مینه ولرئ هلته هرڅه آسانیږي هلته هره ستونزه هواریږي او ستاسې نیت به هم لدې ټولو سره مرسته وکړي.
سردار عالم او شفیع المذنبین فرمایي:
انما الاعمال بنیات و ...
او یاد سردار محمد داود خان خبره: تصمیم د بریالیتوب لمړی شرط دی.

۲- هوډ او کار:

د خوځښت لامل له خوځښت پرته یو بل شیز دی ، د خوځښت لپاره تر ټولو ښه لامل مینه ده عشق دی. هغه څوک چې عاشق وي او له ځایه نه خوځي هغه ریښتینئ عاشق ندی دزړه له تله عاشق ندی.
داسې شاعر به هم وي چې لسګونه نالیکلي او ناویلي شعرونه لري ،لیکوال به وي چې لسګونه نالیکلې افسانې به لري... که تاسې هم تصور کوئ چې د ویاندی د هنر او مسلک عاشقان یاست خو لدې نه دا ښه بولئ چې لاړشئ د موټرونو کاروبار ولرئ ځکه هلته ښې پیسې دي نو تاسې پخپلې غوښتنې یو بل څه ته لوړاوئ ورکړ ځکه خو هم تاسې عاشق نه یاست. که یاست نو ریښتیني نه یاست ځکه پیسې کولای شي ستاسې معشوق ته درسیدا په لاره کې خنډ شي. مقام هم همداسې کولای شي ستاسې د مینې په لاره کې دیوال جوړ شي.
نو که داسې وي نو ستاسې د هلته په مخه ښه وي زموږ دلته.
که پدې پوهیږئ نو پس پاک اوسئ زموږ په هیواد کې د ویندویی مسلک څومره عاید نلري لکه نور هر هنر ، لکه ښه لیکوالي لکه ښه شاعري لکه هر بل څه دا تاسې یاست چې دا خاوره او دا ژبه دربانديې حق لري ستاسې مرستې ته اړتیا لري او ستاسې کار او ښه کار ته سترګې په لاره ده.
تاسې کیدای شي چې د بازار له کار سره په لږ بلد تیا او آشنایئسره دورځې سلګونه او زرګونه افغانئ تر لاسه کړئ خو که غواړئ د هنر په ښودلو سره دا کار وکړئ نو وبخښئ په بله راغلي یاست...

(c) ketabton.com: The Digital Library

هغه څه چې هنرمند هنرمند ساتي هغه له خپل هنر سره مينه ده. اوس په ټوله دنيا کې د چالاکۍ وخت دی او پدې کار کې د بریالیتوب لپاره عاشقانه اراده او کار په کار دی زياته هڅه او په يوه ساده ژوند باندې بسنه. که بیا مو ډیر بخت ښه وو ورسره شهرت هم...
هوډ وکړئ او کار وکړئ...

۳–تمرين، تمرين، تمرين:

ښه غږ په کار دی او خلک يې خوښوي خو هنر ندی همدا سې لکه د ښکلو سترګو درلودل، خو ښه غږ د هنر دوړاندې کولو لپاره ښه وسيله ده. د ښې وسيلې درلودل نعمت دی او له هغې ښه استفاده د يو ښه څيز دلاسته راوړلو لپاره ښه وسيله ده.
اوس شايد اجازه ولرو چې ووايو يو ښه ويانـد هنرمند دی. ځکه له ښې وسيلې يې ښه استفاده کړې يا لږ ترلږه د خپل کار يو پياوړی استاد دی.
په هر حال دا چې وکولای شو هره ښه وسيله ښه وکاروو نو بې له شکه تمرين ته اړتيا ده.
کمه به پيښه شوې وي چې موږ ښه وسيله ولرو او هغه بې کاره پريږدو په داسې حال کې چې نور يې دلرلو تمه او ارمان کوي.
د ښو ويندويانو غږونه واورئ خو فکر مو وي چې د هغه مقلد او پيښې کوونکي نه شئ کولای شئ د هغوی غږونه ثبت کړی او وروسته يې دويل شوي څيز متن وليکئ تاسې به هله پوه شئ چې څرنګه يو ښه ويانـد له يو بد متن څخه ښه څيز ستاسې په مخ کې ږدي او بالعکس هم همدا سې.
په هر وخت او فرصت کې خپل غږ ثبت کړئ او وايې ورئ او خپل عيبونه کم کړئ خو هيڅکله له ياده مه باسئ چې تمرين تمرين تمرين.

۴–مطالعه، مطالعه، مطالعه:

تاسې د کار په پيل کې ددې لپاره چې ښه غږ ولرئ او بريالی ويانـد وا اوسئ چې څومره کولای شئ دومره زياته مطالعه ولرئ.
ددې لپاره چې راديو او تلويزيون ته لاره پيدا کړئ، هرڅومره چې کولای شی هڅه وکړئ.
دا په اوريدونکو پورې اړه نلري. خو.. که په رينښتيا سره غواړئ چې د خوښې وړ ويانـد شئ

(c) ketabton.com: The Digital Library

د هغه څه د قبلولو په ترڅ کې چې پورته وویل شول او هغه څه چې په راتلونکي کې به وویل شي ، له مطالعې باید بې خبره نه وئ.
مطالعه ، هرڅومره چې کولای شئ او په هرځای کې چې لاسرسئ ورته ولرئ. داسې مه وايئ چې وخت نلرم وخت مې کم دی بوخت يم. نيم ساعت به وروسته د سينما يا بل چکرځای ټکټ واخلئ يا به هم نيم ساعت وروسته فوټبال او ساتيرئ ته ووځئ او نور تفرحي کارونه هم داسې دا نيم ساعت په مطالعه ولګوئ.
کله چې د سينما يا حمام په صف کې ولاړ ياست کله چې په ملي بس يا بل ښاري موټر کې روان ياست ، کله چې له يو ځايه بل ځای ته سفر کوئ په موټر په الوتکه په هيڅ ځای کې خپل وخت هسې مه ضايع کوئ ، مطالعه وکړئ.
که کوم ځانګړئ پروګرام چلوئ يا د کوم ځانګړي پروګرام ويندوی ياست ، ترټولو ښه خبره ده چې په هماغه څانګه کې مطالعه وکړئ خو هيڅکله هم له ادبياتو مه بې خبره کيږئ. که تاسې د هرډول پروګرام چلونکی ياست خو بيا مو هم بنسټ ادبيات دی. ځان د شعر او نورو ويوکو له سمې بڼې سره آشنا کړئ.
بيلابيل متنونه ولولئ بيلابيلې ليکنې او کتابونه ولولئ دا کار په تاسې د ځانګړي اغيز سربيره له تاسې يو باتجربه ، او حاضرځواب کس جوړوي. مودب ، متواضع او د نظر خاوند کيږئ او ذده کوئ چې څنګه وليکئ.
کله چې تاسې د يو پروګرام په اړه راپور وړاندې کوئ يا هم په سټډيو ، بهر په اداره کې کوم مجلس يا ناسته اداره کوی هلته به تاسې کم له کاغذ او ليکلو څخه استفاده کوئ. ستاسې د ذهن بډايي او حاضر ځوابي به ستاسې په کار کې د بيلګه کولو لامل شي. له پښتو ژبې او د هغې له قواعدو سره به ستاسې بلدتيا ستاسې په کار کې ډېره ګټوره وي. که تاسې يو قيد د صفت په ښه ولولئ يا داسې نورې تيروتنې ستاسې ليدونکی او اوريدونکی به خپل راديو يا تلويزيون بند کړي.

هغه چابک ځواب ورکړ.
هغه چابک ، ځواب ورکړ.
دلته وګورئ په لومړئ غونډله کې لولئ چې هغه چابک ځواب ورکړ يعنې هماغه کس ژر ځواب ورکړ ، خو پدې بله غونډله کې بيا هغه چابک کس ځواب ورکړی ځواب يې شايد کرار ورکړی وي خو دا کس چابک دی ، يو صفت دی...

(c) ketabton.com: The Digital Library

تاسې هم په ډېرې مطالعې سره کولای شی داسې ډېرې غونډلې پیدا کړئ او سمې بڼې یې ولولئ که څه هم زموږ په پښتو کې انشاالله چې ډیر داسې څیزونه نشته په نورو ژبو کې شاید داسې ستونزې ډیرې وي خو بیا هم تاسې کوښښ وکړئ مطالعه به درسره لامرسته وکړي.
داهیڅکله هم له یاده مه باسئ چې ستاسې اوریدونکی یالیدونکی ستاسې پروګرام ته دیوځل لیدلو وخت لري ، هغه کتاب نه لولي چې که کوم ځای یې سم ونه لوست نو شاته به لاړشي هغه به له سره واوري یا به پرې فکر وکړي. او بله دامهمه مسله هم مه هیروئ چې هرڅه چې له رادیو او تلویزیونه خپریږي هغه معیاري ژبه بلل کیږي او هرویوکی چې کاریږي هغه دچاخبره نور نو ژبو ته هم لویږي. نو په همدې دلیل ناسمه لوستنه بالکل ممنوع ده .
له نورو بهرنیوژبو سره هم ستاسې بلدتیا په تیره بیا له عربي او فارسي ژبو سره ځکه چې زموږ له پښتو سره یې یوڅه اړیکې شته هغه به هم ستاسې له ببلګه والي سره مرسته وکړي.
او بالاخره په یاد ولرئ چې:
راتلونکی په هغه چاپورې اړه لري چې هیله یې لري او په هغه ټینګ ولاړ وي.

۵- زغم او استقامت

ښايي په لومړیو کې تاسې وویاست چې ویندویي آسانه ده خو کله چې دغه پړاو ته ننوزئ او په تمرین پیل وکړئ وروسته ښايي وویاست چې نه ویندیي آسانه هم نه ده.
خو دا په یاد ولرئ چې ښه ویاند هغه دی چې ډیر وخت یې ویندویي کړې وي ، تاسې هم ډیر زغم ولرئ ښآیي څوکاله وروسته تاسې ډیر ښه ویاند شئ ، په لومړي کال کې ښآیي له ستونزو سره لاس او ګریوان وئ ، خو دوه کاله وروسته ښآیي مسلط ویاند واوسئ او څوکاله وروسته ښايي د هیواد په سویه مطرح او مشهور ویاند جوړ شئ.
مخکې هم وویل شول ، زموږ په هیواد کې ویندویي لکه بل هر هنر عایدنه لري ، نو تاسې که مینه لرئ نو زغم هم ولرئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دوهمه برخه:

لومړني ګامونه

وياند هغه څوک دی چې دليکوال لخوا ليکل شوي ، د ايډيټر لخوا ايډيټ شوي او د کافي ايډيټر لخوا کتل شوي او د پروډيوسر له نظره تيرشوي او بالاخره د ټولو زيارونو وروستی مسول دی چې هغه زحمتونه چې ايستل شوي دي هغه داوريدونکي په مخ کې کيږدي کيدای شي په لږ بې پروايئ سره ددغه ټولو کارکوونکو زيارونه په اوبو لاهو کړي .
وياند بايد هغه ټولګه چې ورته سپارل شوې ده او ټاکل شوې ده تر اوريدونکي يااليدونکي پورې يې ورسوي ، بايد په هغه توګه چې لازمه ده ورسوي.
اوريدونکی يا ليدونکی همدا وياند پيژني ، هغه له دې نه دی خبر چې داخبر چا ليکلی او چا ايډيټ کړی او ددې ټولو تر څنګ هيله لري چې وياند وروسره صميمي هم وي.
وايي چې يو ځ ليکوال به د خپلې هرې ليکنې په پيل کې د موسکا کلمه هم ليکله او د راډيو يو ځ بل ليکوال به تل له ځان سره خپل ملګری ستوډيو ته بوته او ورته يې ويلې و چې کله د هغه له خيرې موسکا ليرې شي نو ورو به يې د هغه غوږونه راکاږل چې بيرته موسکی شي.[1]
زموږ د غږ کيفيت او زموږ د بيانولو څرنګوالی د ژبې په پيژندګلوئ او په ليکلي متن زموږ د تسلط ښودنه کوي او لدې هم مهم زموږ د شخصيت ښودنه کوي.
موږ په هغه غږ چې چيغې ته ورته دی او په ژوول شوو اوناسمو ويوکو سره څرنګه کولای شو نور د خپل مطلب درک کولو ته وهڅوو .
د خبرو په وخت زموږ د خيرې ناسموالی او د سر او لاسونو خوځول هم زموږ شخصيت داغي کوي او هم مو خبرې بې اغيزې کوي.

[1] ډاکټر عيسی ستانکزی ، راډيويي پروګرامونه

(c) ketabton.com: The Digital Library

موږ د یو پښتون په توګه کله چې یو خپل هیوادوال ته خبرې کوو ، باید زموږ بیان پاک ، فصیح ، اغیزمن او په یاد پاتیدونی وي بې شکه چې زموږ بیان به زموږ په شاوخوا خلکو او د شاوخوا ژبو په خلکو هم اغیز کوي .
زموږ ژبه زموږ د نیکونو مهم یادګار دی او زموږ د یووالي تر ټولو ښه سمبول دی او زموږ دنده هم داده چې دهغې په ساتنه ، پالنه ، روزنه او بډایونه کې هم تر خپله وسه وسه هڅه وکړو .
زموږ په هیواد کې اوس په راډیوګانو او تلویزیونونو کې په تیره بیا په دې مصنوعي راډیوګانو منظور مې دا اف ایم یا طلوع مولوع دی پدې کې ویندویان په یوه غونډله ټینګار کوي پداسې حال کې چې ټینګار هلته نشته ، یاهم د غونډلې په منځ یا ناسم ځای کې مکث کوي د همدې لپاره را تلونکې بحثونه ګوښې شوي دي .

۱-په کلام باندې تسلط :

و یاند کله چې خبر لولي داسې یې باید ولولي چې اوریدونکی احساس وکړي دا خبر هغه په خپله برابر کړی دی او په هغه سیمه کې چې په اړه یې خبر لولي په خپله حاضر وو ، یاهم که سیاسي یا اقتصادي تبصره لولي اوریدونکی یا لیدونکی داسې احساس وکړي چې یو سیاسي یا اقتصادي کارپوه ورته خبرې کوي .
څه وار خو ددې شو چې تاسې پکې بند بند شئ او یاهم په ځینو ویوکو چې خپله یې هم په معنی نه پوهیږئ هسې تیز تیر شئ .
ځینې وخت به تاسې هم لیدلي وي ، زموږ په تلویزیونونو او راډیوګانو کې ځینې ویندویان خبر لولي ، خو خپله نه پوهیږي څه لولم فکر یې بل ځای دی ، که تاسې ورشئ لږ وروسته ترې پوښتنه وکړئ چې د هغې فلانئ جملې مطلب څه وو درته وبه وایي چې زه ولا که پرې پوهیږم خو همداسې یې راته لیکلې وو .
کله چې سړی خپله په یو مطلب پوه نسي ، خپله و نه پوهیږي چې څه لولم او معنی یې څه ده نو بل به څرنګه وپوهوي ؟
د (په کلام باندې تسلط) څخه هم مطلب دادی چې هغه څه باید ولرئ چې د متن ددقیقې معنی او مفهوم په لیږدونه کې اړ ټول صفات او مهارتونه ولري . په کلام د تسلط د پیدا کولو لپاره باید لومړی د شاعر یا لیکوال د جملو په معنی او مفهوم په بشپړه توګه پوه شئ

(c) ketabton.com: The Digital Library

او ددې پوهيدلو لپآره بايد ترخپلې وسې او اندازې پورې مطالعه او تمرين ولرئ او وروسته د همدې صفاتو او مهارتونو د ترلاسه کولو لپاره وهڅيږئاو هڅه وکړئ چې هرڅومره زيات کيدی شي اوريدونکی د ليکوال په منظور پوه کړئ.
تاسې دليکوال ژبه ياست هغه څه چې ليکل شوي تاسې يې تر اوريدونکو پورې رسوئ لومړی بايد تاسې پوهيږئ چې داڅه ليکلي ؟او معنی يې څه ده؟ وروسته تاسې هغه ليکنه او هغه متن په ښه توګه تر اوريدونکي پورې ورسولای شئ ، ياپه بله وينا تاسې بايد اوريدونکی هرڅومره مو چې وس وي د ليکونکي مخې ته نږدې کينوئ.
تاسې تر اوريدونکي پورې دليکوال ياشاعر د ذهني مفاهيمو ليږدوونکي ياست ، که غواړئ چې ترټولو په ښه توګه د ليکوال مفاهيم او ذهني منځ پانګې تر اوريدونکي پورې ورسوئنو دلاندې نکتې په غور سره ولولئ :

الف: د ويوکو په سمه توګه لوستل:
ډير کله په راډيو او ټلويزيون کې داسې پيښه شوې ده چې وياند د يومتن په لوستلو کې ځينې ويوکي غلط لولي.
کومې کلمې چې اوس موږ ترې په ويلو او ليکلو کې کار اخلو ، نه زموږ په ځای پورې اړوندې دي نه هم زموږ په وخت پورې. دازموږ د پخوانيو يادګار دی چې زموږ په وخت او ځای کې دامانت په توګه پاتې دي او زموږ دنده هم ددې امانت په سمه توګه ساتل او ترخپلو راتلونکو نسلونو پورې يې دسمې او کره بڼې د وررسولو مسول يو .
موږ پوهيږو چې د پښتو ژبې په زرګونو کلونو هسکې ټيټې ليدلې دي او ځان يې ترموږ پورې رارسولی دی. هغه څه چې اوس لرو او دژبې په توګه يې کاروو او هغه څه چې نن يې زموږ ماشومان اوري ترڅو يې دهغوی ژبې وروستيو نسلونو او دهغوی بچيانو ته وواېي همدا پښتو ژبه ده چې زما په نظر اوس له عجيبو ورځو سره مخ ده.
هغه څه چې د پروګرام په توګه له راديو ياتلويزيون څخه خپريږي او هغه څه چې په ليکلې بڼه په ورځپاڼو او کتابونو کې خپريږي د يوګل اندام تصوير دی چې له نګار څخه اخيستل شوې هينداره کې ښکاريږي.
هغه ژبه چې يو وخت لکه د کروړ غوندې کروړلې او د خوشحال خان دتورې غوندې تيزه وه اوس لکه په يوه عمومي لاره کې يوه زړه قهوه خانه هسې کاريږي ته به واېي چې موږ له لويه سره رحمان ، حميد ، او خوشحال خان نه درلودل..

(c) ketabton.com: The Digital Library

مثلاً ماډیر لیدلي دي ، ګرشک چې د هلمند یوه ولسوالي ده د ګاپ په زیر او د ش په زور سره لولي. زه دا مثالونه نشم راوړلای ځکه اوس مې یاد ندي خو تاسې دا طلوع ملوع او نه پوهیږم دا فلاني اف ام او فلاني اف ام او یاهم نړیوالې راډیوګانې ! لکه چین ، هند او ځینې نورې وا وریځ هلته به ژړا درشي.

یوه ښځینه ویانده پیژنم نه پوهیږم چې په طلوع کې ده که په اریانا تلویزیون کې پښتو کله کله څه وایي باور وکړئ چې یوه ورځ مې یې خبرې اوریدې ژړا راغله داسې یې دا پښتو سره ترپښو لاندې کوله تابه ویل چې بس تربشل دی غنم دي پرې ورتوبیږي او سره ټکوي یې.

یو بل ویاند هم په طلوع کې خبرونه وړاندې کوي ښه شاعر او پوه هم ځانته وایي تاسې یې ویندويي وګورئ او سم ورته ځیر شئ بیا فکر وکړئ چې له لويه سره يې په دې ټولو خبرونو کې په څو پوه شوئ.؟؟...

زیاتره ویوکي چې اوس موږ لرو ، له وینو او اورونو په ډکو پیړیو کې تر موږه رارسیدلي او روغ رمټ ... زموږ نیکونه مړه دي او اوس خاورې شوي دي خو ویوکي یې لا تازه ، رغند ګویا او په خپل حال پاتې دي. او نن همدا په خپل حال پاتې ویوکي له رادیو او تلویزیون څخه ساکن او بې غږه اورو دا ولې ؟؟

که چېرې په یوه میلمستیا کې کوم څه غلط تلفظ کړو ښآیي څومره اهمیت ونلري خو د رادیو او تلویزیون له میکروفونه څرنګه ؟ هغه وخت چې زموږ غږ میلیونونه کسان اوري هلته موږ حق نلرو ویوکي په غلطه توګه ولولو .که یو لیکوال متن غلط ولیکي او تاسې هم د یولوستونکي یا دیو پروګرام د چلوونکي په توګه یو څه غلطئ نورې هم پرې زیاتې کړئ فکر کوم چې هلته به نوشي له روژې ددوه میاشتو وروسته اچار...

کله چې یو ویوکی څوځله غلط ولوستل شو ، یا له مجبورئ په یوه جمله کې وکاریده د خلکو په تیره بیا د ځوانانو په ذهن کې پاتې کیږي ، او له هغه بل نسل ته او که په همدې توګه وړاندې لاړ شي چې همدا اوس روان دی لیري نده چې دا ښېټ ، کروړ ، رحمان خوشحال او ... ژبه به کوم ځیز شي یابه د یاجوج ماجوج له ژبې پرته بله څه نشي.

ای کاش ای کاش چې لیکوالو هم ډیره پاملرنه کولای !

د آریانا تلویزیون خبرونه که وګورئ ، نو دې پایلې ته به ورسیږئ چې خواران یا له قحط رجال سره مخ دي یاهم له دري ژباړه کوي او یاهم نشي کولای ولیکي.

مثلاً په یو خبر شل ځله راځي ، په پایله کې داسې وشول ، یاهم نورې تیروتنې دي چې ځانته داحق نه ورکوم پرې خبرې وکړم ، ځکه زه غواړم یوا ځې د ویندويې په اړه خبرې وکړم خو

(c) ketabton.com: The Digital Library

دې ټکي ته هم بايد ترډېره پام او دقت وشي چې ليکوالان هم بايد ترخپلې وسې پورې هڅه وکړي چې سم څه داوريدونکي لپاره د ويائند په لاس ورکړي.

ب :
د ويوکو ياکلمو د معنا اومفهوم او همداراز دهغوی ترمنځ داړيکې په سمه توګه پيدا کول
.
تاسې يو ښه ويائند ته غوږ ونيسئ هغه چې کوم څه لولي تاسې يې وليکئ او بيا يې وروسته په خپله له ځانه سره په خپله لهجه ولولئ ، هله بـه پـوه شـئ چې څرنګـه ښـه ويانـد د کلمـو او جملو حق ادا کوي.
هغه څه ويوکي او جملې چې تاسې ته دکاغذ په مخ درکړل شوې دي ، که يې پـه ځيرتيـا سـره ولولئ ښايي په لومړي ځل يې سمې اړيکې ونه مومئ.
او ځينې وخت خو يې که دوه درې ځله يومتن ولولئ ښـآيي وروسته وپوهيږئ چې کـه مـو پـه لومړي ځل لوستلای نو څومره به يې معنی په بله روانيدله.

ج :
دشعر له وزن ، قافيې او ادبي صنايعو سره بشپړه بلدتيا او آشنايي.
زياتره وخت د نازکو ټکو دمعنا او مفهوم پيدا کول د کلمو په سمو ويـيلو پـورې اړه لـري او په شعر کې د ويوکو د اړيکو پيدا کول د بيلابيلو وزنونو پيژندګلوي له نثر څخه په شعر کې زياته برينښي.
د ويوکـو سـم ادا کـول او لوسـتل يـوه موضـوع ده او دهغـوی تـرمنځ د اړيکـو پيـدا کول بلـه موضـوع او تـر زيـاتې اندازې پـورې د پـښتو ژبې لـه ګرامر سـره ستاسـې تـر اشـنايئ پـورې اړوند يږي.
کيدی شي تاسې يو ويوکی په يو اځې توګه سم او فـصيح ادا کـړئ ، خـو بايـد ځيـر شـئ چې دهغه په سمه نښلولو او ارتباط کې هم بريالي وئ. کله چې تاسې شعر لولئ نو دا موضـوع د بيلابيلو وزنونو او صنايعو له شتون سره زياتـه مطرح کيـږي ، چـې داپـخپلـه ددې دليـل دی کوم متن چې تاسې لولئ څه نثر وي څه نظم تاسې يې بايد په معنی او مفهوم په بشپړه توګه وپوهيږئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

خو که تاسې یو ویوکی غلط ولولئ د هغه تاوان له هغه څه ډیر زیات دی چې تاسې د ویوکو ترمنځ سم تړاو جوړ نشئ کړای که څه هم چې تاسې په غلط تړاو سره د جملې معنی معکوسه کړئ.
خو پداسې حالت کې څو کارونه کیږي: د یو ویاند په توګه ستاسې ابرو له خطر سره مخ کیږي او ستاسې په بې سوادئ او ناپوهئ دلالت کوي له بلې خوا اوریدونکی په هغه مطلب چې اوري یې او همدا راز ستاسې په رادیو یا تلویزیون خپل اعتماد له لاسه ورکوي مالږ وړاندې وویل زه اوس کله چې خبرونه اورم له بده مرغه له بده مرغه هلته تلویزیون هم راته چالان وي خو بیا هم زه د مهمو خبرونو لپاره بي بي سي یا آزادي یا نوري رادیو ګانې اورم داولې دا ددې له خاطره چې په طلوع ملوع مو اوس اعتماد له لاسه ورکړی.
په هرحال که متن فصیح او روښانه وي که څه تاسې د ویوکو ترمنځ په هغه توګه چې لازمه ده ارتباط برقرار نشئ کړای بیاهم ستاسې اوریدونکی شاید د مطلب په معنی او مفهوم پوه شي خو که په یوه متن کې تاسې درې ځله یو ویوکی ناسم ولولئ ستاسې دا ناسم لوستنې به د اوریدونکي په ذهن تل پاتې اغیز وکړي، مګرهلته چې ټول اوریدونکي پوه او ادبیات یې دومره قوي وي خو زه ډاډه یم چې هغوی بیا ستاسې رادیو او تلویزیون څومره نه ګوري او اوري او هرچیرته خپل فارغ وخت په کتاب لوستنه تیروي.
خووېندویې په تیره بیا زموږ او تاسې په هیواد کې له شعر ویلو څخه ډیره جدا نده. یعنې تاسې دیوویاند په توګه نشئ ویلای چې له شعر سره آشنایي او شعر ویل زما کار ندی.
که تاسې غواړئ شعر ښه ولولئ د تورو او ترنګونو په معنا او مفهوم په ښه توګه پوهیدواود ویوکو په سم درک سربیره باید د ادبي صنایعو سره هم مخ شئ او حتماً ځیر اوسئ چې په زیاترو ځایونو کې په شعري اړتیا سره ویوکي خپله اصلي بڼه له لاسه ورکوي او ځینې بدلونونه مومي.
فکر مووي چې د هرڅه په لوستلو کې ډیر دقیق واوسئ شونې ده ستاسې په ډیره وړه تیروتنه نیوکه وشي او مسخره مو کړي. هڅه وکړی په فارغو وختونو کې بیلابیل شعرونه ولولئ د هغې ادبي صنایع، باریکئ کره او سمې بڼې او همداسې نورې هڅې وکړئ ترڅود هر شاعر یا هر شعر په سمه توګه ولوستلای شئ.
دلته د پښتو ژبې شعرونه او نورې لیکنې ندې راوړل شوې چې مثال ورکړ شوی وای او تاسې هم متوجه شوي وی خو تاسې خپله باید ډیره مطالعه وکړی، دډیرو ویوکو او ډیرو

(c) ketabton.com: The Digital Library

بیتونو سمې او کره بڼې ومومئ همدارنګه تل هڅه وکړئ چې هرڅومره کیږي د پښتو ژبې ګرامر ولولئ او ذده کړئ ترڅو د جملو په اوډون ښه پوه شئ.

د :

په ویوکو بشپړ تسلط او لاس بری :

تاسې که د پرښتو د وزرونو په څیر نرم غږ ولرئ که د سپرلنیو مرغانو په نسبت څو ځله زیات ښه او ښکلی غږ ولرئ خو چې له ویوکو سره ښه آشنایي ونه لرئ او په هغو بشپړ لاسبرئ ونه لرئ هغه موټروان ته به ورته یاست چې د موټروانئ په مخصوصو جامو کې د موټر ځغلونې په نړیوالو سیالیو کې ګډون کوی خو په حقیقت کې د هغه موټر په یوه پرزه او کارونه هم نه پوهیږي . تاسې کولای شئ په مطالعه او تمرین ، مطالعه او تمرین او په مطالعه او تمرین کولائ شئ هرویوکی او ترنګ په جمله کې لکه ژابلې هسې په آسانۍ او مزې سره وژویاست. پرته لدې چې هغه مو له ستونې تیرې شې یامو هم له خولې بهر ووځي او یاهم په خبرو کولو کې کومه ستونزه پیدا کړئ...

کله چې تاسې د مطالعې او تمرین په مرسته چې ډیر تېنګار پرې وشو په متن لاسبرې شولاست تاسې به د متن له لوستلو څخه که څه هم دوه ساعته پرله پسې متن ولولئ ستړې نشئ بلکې د پوهې او ځواک د هغه احساس له مخې چې تاسې یې لرئ ستاسې بدن به د خوند او لذت څخه ډکیږي ، په تیره بیا چې د پروډیو سر نور هڅوونکې لاملونه هم ورسره شي نو له تاسې به په ټولنه کې یو پیاوړی او باسواده ویاند جوړکړي.

اوس که غواړئ چې په ویوکو له خپله لاسبرې او تسلطه خبر شئ نو خپل د ثبت ټایپ مو راواخلئ هغه څه چې زه درته لیکم تاسې یې ولولئ او ثبت یې کړئ ډیر ښه نو چمتو یاست:

- : داوونۍ اوه ورځې دادي: شنبه ، یکشنبه ، دوشنبه ، سه شنبه ، چهارشنبه ، پنج شنبه او د جمعې مبارکه ورځ.

اوس پام وکړئ چې د شنبه ، یکشنبه ، دوشنبه ، سه شنبه ، چهارشنبه ، پنج شنبه په ویوکو کې د ن توری درنه میم نه دی لوستل شوی ؟...

تاسې هڅه وکړئ همدارنګه ستونزې راټولې کړئ او په تمرین او څیړنې سره یې کره او سمې بڼې پیدا بیا یې سره یوځای کړی او څوځله یې ثبت او واورئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

په هرحال دا ستاسو ژبه ده چې ویوکي سره بیلوي ، او ویوکي باید ستاسې ژبې ته دوکه ورنکړي.

ر :
مناسبه لهجه او دویلو طرز:
ستاسې لهجه او دویلو طرز باید د ویوکي له معنی او مفهوم سره په متناسبه توګه تغیر وخوري. یا په بل عبارت د دې ترڅنګه چې ستاسې غږ هیڅ ځانګړی او ټاکل شوی حالت نلري باید وکولای شئ هره لهجه او حالت چې مناسب وي ورکړئ ، دلته نو کابو یو هنر مند جوړیږئ. لاندې مثال ته ځیر شئ:
تاسې له خپلې میرمنې څخه پوښتنه کوئ: هلک ته دا درمل ورکړم ؟
میرمن مو په اوږدو چیغه کوي: ن............نه !
یعنې دهغې دا دویلو طرز دا ښودنه کوي چې هیڅکله هم باید دا درمل ورنکړې.
او که ستاسې میرمن په لنډه او معمولي توګه ووایي: نه.
یعنې دا د دې ښودنه کوي چې نه او س یې مه ورکوه یعنې وخت یې ندی.
او س فرض کړئ له خپلې میرمنې سره مو خپل ماشوم ته د درمل په ورکولو کې د نظر اختلاف دی تاسې هم له هغې پوښتنه کوئ: دا درمل ماشوم ته ورکړم ؟ او هغه په پریکنده توګه وایي: نه !
یعنې په حقیقت کې وایي چې: نع
او س دهغې دا لهجه تاسې ته څه معنی لري ښایي مفهوم یې داوي چې که د ماشوم ته دا دارو ورکړل نو زه به درسره جوړیږم.
بیا هم فرض کوو چې څو وختونه مو خپل ماشوم ته درمل ورکړي دي خو اغیزیې ندی کړی داځل بیا هماغه پوښتنه کوئ ستاسې میرمن داځل په سړه لهجه وایي: نه.
یعنې: پریږده یې نور دا درمل بې اغیزې دي.
وینئ چې یولنډ ددوه تورو لرونکی ویوکی څو ډوله معنی ګانې رامنځ ته کولای شي ، په یاد ولرئ هغه متن چې د پروګرام په توګه په واک کې لرئ شاید د ماشومانو لپاره کیسه وي شاید یوه ټوټه عرفاني شعر وي شاید طنز ، خبر او یا هم د بزګرئ په اړه درس وي. د یادو شوو توکو هریو ځانګړې لهجه او د ویلو طرز غواړي. تاسې کولای شئ په کومه لهجه چې د رحمان بابا شعر لولئ د کلیوالي روغتیا په اړه خبرې وکړئ ؟ کولای شئ په هغه مهربانئ

(c) ketabton.com: The Digital Library

چې د ماشومانو لپاره کيسه لولئ سياسي يا اقتصادي تبصره ولولئ ؟ يا هم خبر ولولئ. خو نه نشئ کولای.
زما په نظر دا ښه خبره ده کله چې تاسې يو غم انګيز مطلب يا شعر لولئ په ځان کې لږ کينه را پيدا کړئ او کله چې طنز يا خندوونکی مطلب لولئ په خپله مو هم په شونډو موسکا خپره وي.
په ياد ولرئ وړاندې هم ټينګار وشو چې کله مو د لوستلو لپاره متن چمتو کړ او په ټولو شرايط سربيره مو متن درک هم کړ نو دا هم بده نده ترڅو چې مطلب ثبت کوئ شعر يو ځل ثبت کړئ وايې ورئ حتی څو ځله يې ثبت کړئ او هرځل يې په دقت سره واورئ په لسم ځل به پوه شئ چې له نهم ځله موډير ښه لوستلی دی خو يو به نوهغه وي چې ډير به ستړي ياست.

س :
په مهمو ويو کوا و کلمو ټينګار:

هرمتن او مطلب د ځانګړي مفهوم او موخې لپاره ليکل کيږي چې نوموړې موخه او موضوع بايد اوريدونکی ستاسې له خولې واوري. هغه بايد په هغه څه چې ته او ليکونکی يې غواړئ د پوهولو لپاره وړاندې کړئ وپوهيږي.
په همدې خاطر لازمه ده چې په هغه ويوکو او کلمو چې د همدې موضوع او موخې د رسولو لپاره کاريږي هغه که خپله موضوع وي يا داسې څه چې د موضوع له رسولو سره مرسته کوي ستاسې په ټينګار او ادا سره تر اوريدونکو رسيږي لاندې مثال ته ځير شئ:

بريالي له احمد سره په کوڅه کې لوبې کولې.
اوس پورته غونډله څلورځله ولولئ او هرځل په يوه کلمه يا ويوکي ټينګار وکړئ او وګورئ چې څرنګه مفهوم تغير مومي:

بريالي له احمد سره په کوڅه کې لوبې کولې

يعني دا چې له احمد سره بل چا په کوڅه کې لوبې نه کولې بريالي ورسره لوبې کولې.

بريالي له احمد سره په کوڅه کې لوبې کولې.

(c) ketabton.com: The Digital Library

يعني بريالي په کوڅه کې له بل چا سره لوبې نه کولې دهغه لوبې له احمد سره وې.

بريالي له احمد سره په کوڅه کې لوبې کولې.

يعني بريالي له احمد سره په کوڅه کې لوبې کولې بل ځای نه.

بريالي له احمد سره په کوڅه کې لوبې کولې.

يعني بريالي له احمد سره په کوڅه کې لوبې کولې هغوی بل څه نه کول يوازې لوبې يې کولې.
ځير شوئ چې ستاسې لفظي ټينګار په اوريدونکي څومره اغيز ښندلای سي؟
لاندې غونډله څوځله ولولئ او هرځل په يوه کلمه ټينګار وکړئ:

بالاخره به د جنګ له لمبو څخه يوازې افغانستان سرلوړی راوځي.
وبه ګورئ چې د هر ويو کې په پرتله به زيات يوازې د افغانستان په کلمه ټينګار ستاسې له پاره خوندور وي...

٢- لهجه:
موږ که د هرې سيمې يو، که هره لهجه ولرو خو کله چې په راډيو کې خبرې کوو او ميليونونه کسان مو غږ اوري او هغه هم د بيلابيلو لهجو او سيمو وګړي، نو موږ اړ يو چې په داسې لهجه خبرې وکړو چې ټولو ته د منلو وړ وي.
يو وياند چې په هره ژبه ويندويي کوي، بايد په هغه په بشپړه توګه واکمن وي، نه داسې لکه زموږ په هيواد کې بس که پښتون دی که فارسي ژبی خو چې هغه متن ولوستلای شي نور يې فکر ندی چې مطلب اوردو دی که پښتو خو بس وياند يې نور معلوم شوی دی. کله چې يو وياند په سيمه کې په دود ژبه او لهجه خبرې کوي خو د بلې سيمې لهجه ولري نه

(c) ketabton.com: The Digital Library

يوا ځې اوريدونکو ته يې د بيان درک ګرانيږي بلکې په هغه لهجه پورې به يې زيات اوريدونکي وهم خاندي.
ددې ترڅنګ به دې کمږي لوبغاړو لپآره يومضمون هم په لاس ورکړي ، که باور نه کوی د هندوستان پښتو راديو ، دمسکو ، دچين او ځينو نورو راډيوګانو ته غوږ ونيسئ خندا به موراشي. په ياد مووي چې ښايي همدا لهجې دهغې سيمې په لهجو چې هلته هغه راديو زياته اوريدل کيږي اغيز وکړي. او داوريدونکو عادت شي.
زه يوه يادونه غواړم دلته وکړم او هغه داچې بايد ويندوی د پښتو هرټکی او هرتوری سم ادا کړی.اوس په ځينو راډيوګانو او ټلويزيونونو کې حتی په بي بي سي کې هم دانا روغي لګيدلې ده چې فارسي ژبی راځي پښتو خبرونه لولي ، ښه فکر وکړئ چې فارسي ژبئ کولای سي د ټ ، ډال ، ړ ، ڼ ، ښ ، ږ ، څ او ځ يا نور توري هسې ولولي لکه چې يو پښتون يې لولي ؟فکر نه کوم... او داچاره د هغې راډيو محبوبيت کموي ځکه چې ويانډ دومره مهم رول لري چې حتی خلک هغه راډيو يا ټلويزيون په ويندويانو پيژني .
همدارنګه که په ټوله پښتونخوا کې يو پروګرام خپريږي. تاسې يې فرض کړی چې دکروندې په اړه دی او ددې پروګرام چلوونکی په سوچه خوستئ ژبه خبرې وکړي يادځندراڼو ياد ټنيو يا نورو ياهم دبل ولايت يابلې لهجې نو په ننګرهار کې يوبزګر به يې واوري خو فکر کوم چې حتماً به يوڅه ووايي چې داګوره کومه پښتو غږوي زه خو پرې نه پوهيږم همداسې که دهمدغه بزګر په لهجه په ټنيو کې خپروني وکړي...

۳ –له اضافي غږونو او جملو پرته خبرې:
زموږ عادت دی کله چې خبرې کوو او په يو سم ويوکي کې فکر کوو نو د (آ) (اِ) (اوم) او ... په ځير غږونه باسو . زياتره هم دغوندلي په پيل يا منځ کې د (نو) يانورو په ځير جملې کاروو . چې دخبرو کولو له موضوع سره هيڅ اړيکه هم نه لري. او پايله يې هم داوريدونکي ستړي کيدل دي. او داسې ښودنه کوي چې ويانډ دخبرو لپاره چمتووالی نلري ياهم په وينا مسلط ندی او زياتره دوخت تيرول دي چې داچاره به لامل شي چې ډير ژر خپل اوريدونکي له لاسه ورکړئ.
په تيره بيا چې عادت مووي ځينې ورته ويوکي سره د او په وسيله وتړو او تکراري تکراري يې ووايو . که ويانډ کراري او سستې خبرې وکړي او دجملو پای هم همداسې پريږدي خو نو څه يې کوي هغه خوبه نو له بد هم بدتر شي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دا پـه یـاد ولـرئ ، څـه پـه رادیـو کـې څـه پـه تلویزیـون کـې څـه پـه اداره او دکارپـه ځـای کـې فصیحې روانې او له هغه هو پرته خبرې وکړئ ترڅو مو خبرې اغیزمنې او تاسې هم ددرنـاوي وړ وئ.

۴- له ساه کښلو څخه سمه ګټه اخیستنه:

پوهیږئ چې هره دمه او ساه کښل دوې مرحلې لري: یـو سـاه اخیـستنه بلـه سـاورکول. تاسـې چې کله هوا اخلئ نشی کولای خبرې وکړئ. ستاسې خبرې د سا ایستلو پـه وخت کـې دي یعنې کله چې تاسې ساوباسئ.
تاسې باید پـه خپله سـاه ایـستنه دومـره مـسلط وئ چې وکـولای شـی لـه خپلـې سـاه ایـستنې څخه زیاته اندازه استفاده وکړئ. داکار په ډیر تمرین سره شونی دی.
دا تمرینونه کولای شی په کتابونو او نورو لیکلو کې ومومی چې دلته زه نسم کولای دومـره مثالونه درته راټول کړم چې تاسې پرې تکیه وکړئ نو تاسې ډیرې مطالعې ته اړیاست.
خو تاسې له موږ سره لاندې جملې هم لولئ:
دا جمله یوه یوه ساه ولولئ:

: لومړنۍ جمله باید لنډه او پـه زړه پورې وي تر څو اوریدونکی یې پاتې برخه پـه ځیرتیـا او دقت سره واوري.[2]

داخل جمله لږ اوږدوو:

البته دا چـاره ستاسـو پـه سلیقې او ذوق پـوري اړونـدیږي ممکنـه ده دغـه لنـډه جملـه یـوه هیجانی پوښتنه وي اویا داسې څه وویل شي چې اوریدونکی شک او فکـر کولـو تـه اړ کړي
[2]

---

[2] ډاکټر عیسی ستانکزی: د راډیویي پروګرامونو له کتاب څخه
[2] دراډیویي پروګرامونو کتاب

(c) ketabton.com: The Digital Library

یا
که ستاسو په خیرې موسکا خپره وي ستاسو د آواز دوستانه او مینه ناک لحن به له ورایه جوت وي او دا به یو برغولی وي چې ستاسو غلطۍ پټې کړي ...

تاسې باید د هرډول لیکنې لوستلو ته چمتو وئ ، د سا غوڅونکو ، اوږدو جملو ، غوڅو غوڅو جملو او داسې نورو ته .البته فکر مو وي چې کله کله متنونه په اوږدو عبارتونو سربیره سخت ویوکې هم لري. او ددې ټولو سره سره باید ستاسې د ساه او از څوک وانه وري ، په ټول کې ویلی شو چې باید په خپله ساه په بشپړه توګه واکمن وئ.
اوس هڅه وکړئ چې دا لاندې مطلب په لوړ آواز ووایئ او هڅه وکړئ چې په هره ساه سره ډیر ویوکي ولولئ خو روښانه او سلیس. دا کار ستاسې له تنفس سره مرسته کوي. تاسې کولای شئ هرڅل خپل غږ ثبت کړئ او څلونه څلونه یې واورئ او خپلې تیروتنې سمې کړئ.

وږمې اوښکې پاکولې او ددروازې ترڅنګ یې غوږ نیولی وو ، بېرته شاته روانه شوه او ټیکری یې لیرې کړ ویښتان یې سم کړل ، او دغولې په منځ کې اوږده وغځېدله مخ ته یې دواړه لاسونه لپه ونیول ، په ژړا یې له ځانه سره ویل :
دا اکبر څه دشرم لوبې دی ، کاشکې زما سمورور وای ، کاشکې یو ځل مې پلار ته راغلی وای او مینه یې ورکړې وای دپلار همدا یو ارمان دی چې یو ځل اکبر ووینې ، او ورته وژاړي ... [4]

دادکیسې یوه برخه ده ، کله چې تاسې بل ډول مطلب ثبت کوئ ، بیا اړیاست د تورو په ادا کې بل ډول شئ:
مثلاً داولولئ او ثبت یې کړئ:

انسانانو له وړانـدې څخـه کوښښ کـاوه او تلوسـه یـې درلـوده چـې دځمکـې او نورو مخلوقاتو پـه اړه وپـوهیږي ، دهمـدې مـوخې لپـاره یـې لـه ډیرو وړانـدې څخـه پـه خیرنو او موندونو لاس پورې کړیدی چې دډیرخه په موندلو بریالي شوي هم دي ، تـردې چې نن دسیارو په موندلو او په هغه کې دژوندکولو په فکرکې دي ، هو اته خپـل مالومـاتي تـوکي

[4] دعبدالله الهام جمالزي د هندي خالونه لنډوکیسو له ټولګې دمساپر کیسې یوه برخه

(c) ketabton.com: The Digital Library

اســتوي اود ځمکــې مالومــات راټولــوي. خــو دا چې د څیړنو پــه لړیــو کې هــم پوهانو او ستورپیژاندو داسې وسیلې درلودې کنه؟، کوم چې پوهان او ستورپیژندوکي نن ورځ ترې ګټه اخلي؟ سړئ له حیرانئ سره مخ کیږي.

تالس د پخواني یونان لوی ستوري پیژندونکی د لمرنیوني (کسوف) له یوې پیښې د میلاد څخه ۵۸۵ کاله وړاندې وړاندوینه کړې وه، چې دا موندنه د تلسکوپ له موندنې تقریباً د ۲۰۰۰ کاله وړاندې خبره وه.

خو پخوانو څیړونکو د تلــسکوپ پــه ځــای نورو ســایل د لمــر، ستورو او ســیارو د کچې او اندازې دا خیستلو لپاره درلودې.

همدا رنګه لمړنی کس چې له میلاد څخه ۲۶۰ کاله وړاندې یې د لمر په چورلیځ د ځمکې د ګرځیدلو خبره کړې وه یوناني ستوری پیژندونکي (آریستارکوس aristarchus) وو، خو د هغه وخت زیاترو خلکو باور نشو کولای چې ځمکه به هم خوځښت لري تر خو ۲۰۰۰ کاله وروسته په ۱۷۲۸ کال مالومه شوه چې هغه بیښتیا ویلي وو. جیمز براډلي (James Bradley) انګلیسي ستوري پیژندونکي د یو لوی تلسکوپ په وسیله جوته کړه چې ستوري دېر کرار خوځښت لري ځکه نو ځمکه هم په خوځښت کې ده او د لمر په چورلیځ چورلیږي.

همدا رنګه د ځمکې د لویوالي په اړه خلکو رنګارنګ فکرونه کول له میلاد څخه ۲۴۰ کاله وړاندې یوناني ستوري پیژندونکي (آراتوزتنس) د ځمکې د چاپېر په دقیقه محاسبه کار کولو، چې په هغه وخت کې هیچا هم دا فکر نه کولو چې ګواکې ځمکه به دومره ارته وي ...

خو دا څیزونه یوازې هغه د چا خبره سخت توکي یعني ادبیات یې کمزوي دي تاسې د تکړه لیکوالو متنونه، سخت، ادبي، سیاسی او نور متنونه پیدا کړئ او پرې تمرین وکړئ دا څیزونه کم دي او تاسې نه شئ کولای چې یوازې په همدې تکیه او بسنه وکړئ تاسې پراخې مطالعې وکړئ، او له رنګارنګ لیکنو سره ځان آشنا کړئ.

۵- د غږ آهنګ:

د عبدالله الهام جمالزي د فضایي موندنو له راټولو شوو مطالبو څخه

(c) ketabton.com: The Digital Library

هرکتاب چې مو زړه غواړي ولولئ ، هرډول تمرین چې اړیاست ترسره کړئ. په ورځ کې لس یا سل ځله خپل غږ ثبت کړئ او وایې ورئ. هرڅومره چې زړه مو غواړي کار وکړئ. د ویندویۍ لپاره باید ستاسې غږ خوښ کړ شوی وي. تاسې د اړې د ګرګر په شان څرنګه یو متن لوستلئ شئ ؟ یا به څرنګه د متن په اړه خبرې وکړئ ؟ تاسې څرنګه په هغه غږ چې لکه د یو نامنظم ماشین په څیر دئ په چا کې نفوذ کولای شئ ؟ یو اځې یو تود او دښه اهنګ لرونکی غږ کولای شي په اوریدونکي کې نفوذ وکړي.
موږ اوس هم په رادیو او تلویزیون کې ډیر داسې ویندویان لرو چې ډیر بد غږ لري خو اوس هم هغه دي پروګرامونه وړاندې کوي. خو تاسې باید خپل غږ وروزئ او و یې ازمویئ.
زمري او پړانګان ، خرس او مار ، کوترې او خره روزي او هغه هڅوي ترڅو حیرانوونکي حرکات وړاندې کړي. ډیر خلک په زیات تمرین سره داسې حرکات ترسره کوي چې شادي یې هم نشي کولای.
موږ ک وروزي او په راکټ کې یې هوا ته استوي ، سپی روزي چې څرنګه خپل نوم ولیکي او یا پیانو وغږوي او ... موږ څرنګه پدې ټولو دباور سره سره نشو کولای چې په خپل غږ کې ښه والی راولو یا خپلې اشتباه ګانې لیرې کړو .
ګرانو دوستانو : خپل غږ وروزئ. او د خپل غږ په مټ خپل اوریدونکي بلې نړۍ ته یوسئ دا کار ډیر لوی کار دی او ډیر ښکلی.
ښه فکر وکړئ پښتو څومره ښکلې کلمې لري څورمه درنه او خوږه ژبه ده ، داهم را سره منئ بیانو ولې هڅه نه کوئ چې ویندویي یې هم هماغه ډول خوږه او سلیسه وکړئ ؟
او بالاخره باید ترټولو ښه ویاند واوسئ.

۶ –د غږ حالت:

مایوه ویانده میرمن پیژندله چې بې له مبالغې یې په رادیوګانو او تلویزیونونو کې ترټولو ښه او ښکلی غږ درلود ، خو کله چې به مې یې غږ اوریده داسې احساس به مې کاوه چې ددې میرمنې په سینه دټولې دنیا غمونه پراته دي. دهغې ښکلي غږ یو قسم غمجن حالت درلود چې یو اځې د غمجنو متنونو سره لګېده.
هغې به عاشقانه غزلونه ، مرثیې او غمجنې کیسې په جادویې توګه لوستې خو هیڅکله یې هم نه شو کولای خبرونه یا یو کمډې مطلب یا طنز په اغیزمنه توګه ولولي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دوه هم داسې ویاندان وو چې غږونه یې تردې برید ه کمډي ته برابروو چې که مو د ننګیار ناآشنا کوم طنز یا نورو لیکوالو کومه خندنئ لیکنه ورکوله هرڅومره چې یې لوستلای تاسې به یې د بیا اوریدلو تمه کولای خو که د ورته یوه مرثیه ورکولای او هغوی لوستلای نو په هغه وخت کې به زه وایم چې خپله مړي هم ورته خپله خندا نشو قابو کولای.
ستاسې غږ باید د ښه آهنګ ترڅنګ له هرډول ځانګري حالت څخه پاک وي. ستاسې غږ باید داسې چمتو وي چې په هره بڼه چې لازمه وي په هر پروګرام او هر رول کې چې وئ نو سم او مناسب حالت ورکړئ.

۷ - د ویلو په چټکوالي (سرعت) کې تغیر:

تاسې چې کله دیو متن په لوستلو بوخت یاست، ددې لپاره چې اوریدونکی زیات ځانته راکاږئ او هرڅومره یې زیات په ذهن په کې نفوذ وکړئ او دلیکوال پیغام ترټولو په سمه بڼه وررورسوئ باید لکه یو بالرین هسې عمل وکړئ.
بالرین پخپله ځانګړې محدوده کې کله په خپله شاوخوا څرخي، کله منډې وهي، کله دریږي، کله هوا ته پورته کیږي او په همداسې حالاتو کې خپل هنرونه ننداري ته ږدي چې په ټول کې ښکلي او په زړه پورې ننداره وړاندې کوي.
حیرانیږئ مه، زه نه وایم چې تاسې د متن دلوستلو په وخت هوا ته پورته شئ یا په خپل شاو خوا وڅرخیږئ یا هم خپلې پښې تر اوږه واړوئ تاسې د خوځښت په ځای ویوکئ او غونډله لرئ او د خپل اوریدونکي د راکاږلو لپاره اړیاست چې کله یې وځغلوئ کله یې کرار کړئ کله یې له معمولي نه هم کرار ولولئ.
تاسې په خپل ورځني ژوند کې په طبیعي ډول دا موضوع رعایتوئ. کله چې غوسه وئ او دعوا کوئ په چټکئ سره خبري کوئ او په لوړ آواز غږیږئ او کله چې غواړئ یو ماشوم ته نصیحت وکړئ نو په شمیر خبري کوئ او په آرامه توکه...
لاندې عبارت ژر ژر او یوډول ولولئ:
کله چې له دغه پیاوړي ویاند څخه پوښتنه وشوه چې د ویاند مهمه دنده څه ده؟ ځواب یې ورکړ: اوریدونکي ته د لیکوال د افکارو په ښه توګه لیږدونه.
اوس نوموړی عبارت بیاځلي ولولئ خو وروستی غونډله آرامه او په شمیر بیان کړئ:

(c) ketabton.com: The Digital Library

کله چې له دغه پياوړي وياند څخه پوښتنه وشوه چې د وياند مهمه دنده څه ده ؟ ځواب يې ورکړ : اوريدونکي ته د ليکوال د افکارو په ښه توګه ليږدونه.
اوس فکر وکړئ چې کوم ځل ستاسې لپاره قانع کوونکی وو .

تاسې د خبرو په چټکوالي کې د تغير په وسيله چې دا هم په خپله يو ډول ټينګار دی کولای شئ مهم ټکي پياوړي وښايا ست او د اوريدونکي په ذهن کې يې ښه ځای په ځای کړای شئ او همدا خبره ده چې ستاسې د دندې يوه برخه يعني په ښه توګه تر اوريدونکي پورې د ليکوال د افکارو ورسول به مو ادا کړې وي.
يادونه کوم چې په په مهم غونډلو او ويوکو ټينګار يو هم په خپله د سرعت تغير دی.
دريتم دا تغير د فيلم په موسيقئ کې هم شته دی ، تاسې يوه د ښار او تيښتې صحنه او بله د سمندر په غاړه د يوې غمجنې جينئ د قدم وهلو صحنې په ياد کړئ.

اتم:
دغږلوړول او ټيټول:

دغږلوړول او ټيټول بې له شکه ستاسې په غږ کې اغيز لري. تاسې ټول متنونه او ټول شعرونه هسې نه شئ لوستلای لکه يوه ګاډئ چې په هموار سړک په داسې حال کې چې ګاډيوان يې هم خوب وړی وي په يوډول ولولئ . هماغه ډول چې په ځينو ويوکو او غونډلو ټينګار پکار دی ، دغږ تغير هم له شک پرته اړين دی .
ستاسو غږ بايد د اوريدونکي په وجود کې اغيز وکړي. اوريدونکی بايد قدم په قدم په تاسې پسې لاړ شي. په متن کې د موجودو خندګانو سره وخاندي او په خپګانونو يې خپه سي . ستاسې له متن او لوستونکي مضمون سره بايد اوږه په اوږه روان وي او هرڅه چې ستاسې په متن کې تيريږي هغه هم حس کړي.
د استاسې دنده ده چې لکه يو هنرمند بې روحه کلماتو ته روح وبخښئ او هغه په ژوندئ توګه د اوريدونکي د غوږونو له لارې تر هغوی ورسوئ.
راځئ بيا هم له خپل ټيپ څخه کار واخلئ دا لاندې غونډله په يوډول ولولئ .

(c) ketabton.com: The Digital Library

ددي په انتظار چې څوک ورپرانيزي او ماله دي بلاوژغوري دوره ترځنګ مې سترګې کلکې پټې نيولې وې. چې ناڅاپه ورد کوټې د شر او شور په غږونو پرانستل شو او سترګې مې وغړولې چې نه هم بلاوه او نه هم د سپينو جامو اروا .[6]

نه ، نه ټايپ مه بندوه ، داځل هم دا غونډله راواخله او داځل يې داسې ولوله چې هغه لمړۍ برخه يې په ويريدلې غږ ولوله او دوهمه برخه داسې ولوله لکه چې ته هم له هماغسې وخت سره مخ شوی يې ، يوځل ويريدلی يې او بيا د نجات ميندلئ دی.
تاسې په دې برخه کې ډيرې کيسې ولولئ ډيرېيلابيل متنونه ولولئ ترڅو بريالي شئ چې د اوريدونکي احساسات هم خپل کړئ ، پدې وتوانيږئ هغه څه چې تاسې وايا ست هغه اوريدونکی هم حس کړي ترڅو په ښه توګه دليکوال ليکلې تراوريدونکي پورې ورسولای سئ.

نهم:

له هرې مهمې خبرې وروسته ځنډ کول:

کله چې غواړئ يوه مهمه غونډله يا عبارت ولولئ ، او ددې لپاره چې لمړۍ جمله مو له راتلونکې جملې سره ونه نښلې لږ ځنډ وکړئ.
خپل اوريدونکی وپوهوئ چې غواړئ يوه مهمه جمله ووايا ست ، اوريدونکی داسې چمتو کړئ او داسې يې ليوال کړئ چې پخوانئ خبره يې په ذهن کې پاتې ده او چمتو دی چې ستاسې راتلونکې جمله هم په ډيره ليوالتيا واوري او په ذهن کې يې ښه پاتې شي.
همدارنګه کله چې مو خپله مهمه خبره وکړه نو بيا لږ شانته ځنډ وکړئ ترڅو مو خپلې مهمې جملې ته چې غوښتل مو بيان يې کړئ بشپړه خپلواکي مو ورکړې وي او دا فرصت به دا هم وکولای شي چې هغه جملې او خبرې يې ټولې په ښه توګه په ذهن کې پاتې شي ، او پدې به هم وپوهيږي چې ستاسې دا خبره يعنې ستاسې هغه مهمه خبره چې غوښتل مو په ښه توګه يې وروسوئ جلا وه او دا مخکې وروسته ځنډ هم د همدې جملې لپاره وو ، پداسې حال کې چې هرې خبرې مو شايد ځانګړې معنی او موخه درلوده.

[6] عبدالله الهام هندي خالونه لنډې کيسې ټولګه د پيريان د لنډې کيسې يوه برخه

(c) ketabton.com: The Digital Library

مثلاً تاسې غواړئ چې خپلو هیوادوالو ته یوه مهمه خبره وکړئ او مهم مطلب وړاندې کړئ نو داسې پیل وکړئ:
ګرانو هیوادوالو !...
دلته لږ ځنډ وکړئ ترڅو اوریدونکی مو خبرو ته تلوسه پیدا کړي. دوام ورکړئ:
نن زموږ په تاریخ کې یوه له ویاړونو ډکه ورځ ده...
لدې ځنډ سره اوریدونکی نور هم لیواله کیږي او نوره یې هم ستاسې دراتلونکو خبرو لپاره تنده او تلوسه زیاتیږي.
نن هغه ورځ ده چې زموږ هغه پلرونو او نیکونو چې نن یې هم زموږ په رګونو کې وینې بهیږي دهغوی وینې په جوش راغلي دي...
تاسې نور اړنه یاست چې دهرې جملې په اول او آخر کې بیا بیا ځنډونه وکړئ بلکې په خپله پوهیږئ چې نور نو باید مطلب ته په کومه لهجه دوام ورکړم او بې له ځنډه خپلې راتلونکې خبرې پسې وغزوئ.
پام مو وي ځینې وخت چې دکومې ملي ورځې په اړه خبرې کوئ یاهم کومه مهمه مسله وي او تاسې یې په اړه راپور وړاندې کوئ یاهم مقدمه لولئ چې خبرې درنه په چیغو بدلې نشي اوریدونکئ له ویرې خپله راډیو بنده نه کړي داچاره پخوا زیاته وه او اوس یواځې په ملي راډیو ټلویزیون کې دوام لري چې هغه داړتیا په خاطر ده.
په هرحال دا جهادي راډیوګانو او هغه کسانو چې غوښتل به یې دخلکو له احساساتو کار واخلي هغوی به په راډیوګانو کې چیغې وهلو ته مخه کړه اوس هم زه په یوه راډیو کې یو ویاند پیژنم چې کله به زه ورسره سټوډیو ته لاړم نوزه به یې له قوارې څخه ویریدلم داسې به یې له دې جملو سره پهلواني کوله.
زموږ په ملي راډیو ټلویزیون کې ځینې پخواني ویندویان شته چې په دې چاره کې ډیر وتلي دي او کولای شي هان په رګونو کې وینې په ځوښ راولي چې دا ډیر لوی هنر دی ، خو باید پام وکړو یوځل بیا یادونه کوم چې خبرې رانه چیغې نشي او خپل اوریدونکی ونه ویروو.
دالاندې شعر ولولئ چې تاسې یې څرنګه لولئ:
البته د استاد ناشناس دویلو طرز پریږدئ هغه له یاده وباسئ داسې حس کړئ لکه چې د خپل اولسمشر او نورو وطنوالو په وړاندې له سټیج څخه دراډیو اوریدونکو ته ویناکوئ:
زماقندهاره !... دزمرو وطنه
زمادسرکشو پښتنو وطنه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

څومره ياغي يې !... صدقه د سمه
زما د سرکشو توريالو وطنه.

همداسې جملې او همداسې مطالب او همداسې شعرونه راټول کړئ او بيا د رسره ټيپ هم کيږدئ هله يې څوځله ثبت او واورئ دهرځل په نسبت بل په احساساتي او ځنډ مراعات کړئ چې څرنګه کيږي.

دغږ متانت:

خپله به مو هم ډير خلک ليدلي وي ، ځيني خلک دي ډيرې ژر ژر خبرې کوي ، حتی شونډې يې سره نه شئ بيلولای چې اوس يې شونډې وتړل سوې که پرانستل سوې. ځينې خلک به مو ليدلي وي اوږدې اوږدې خبرې کوي او هرې بلې خبرې ته به يې انتظار باسئ.
دلته يوخه غواړم وو ايم هغه دا چې يوه ورځ يوه غونډه وه ډير خبريالان راغلي وو ، يو چارواکي خبرې کولې ډيرې آرامې خبرې يې کولې له هرې خبرې وروسته به يې يوه دمه کوله بيابه يې بله خبره کوله. په پای کې ترې دغونډې وياند مننه وکړه ويل يې ډيره مننه چې خپلې عالمانه او ګټورې خبرې مو ګډونوالو ته واورولې ، زما د څنګ خبريال سره وښوريده ماته په غوږ شو ويل يې له موږ څخه مننه چې دا درې درې متره خبرو ته مو يې غوږ ونيولو ، يو عالم بايد په متانت سره خبرې وکړي ترڅو ددرک وړ وي.
تاسې هم بايد که کار موويندويې هم نه وي بايد متانت ولرئ ، جملې او عبارتونه ستاسې په واک کې دي کولای سئ لکه توپ هسې يې پورته پورته کړئ او چټک چټک پرې تير سئ کولای سئ آرامې يې ولولئ ډيرې آرامې يې ولولئ او کولای شئ چې په متانت سره يې په مناسبه توګه ولولئ او ښکلې لهجه او آهنګ ورکړئ .
تاسې ولې ديومتن دژر ژر لوستلو لپاره بيړه کوئ ؟ او يا هم د څلور بيته شعر لپاره دومره پس پس کوئ خپل کلام ته مو شخيصت او مقام وبخښئ ، پريږدئ چې ستاسې خبرې د اوريدونکي تحسين او پام ځانته راوګرځوي.
هماغه ډول چې خپل زوی يا خپل کشر ورور مو په پام کې وي چې د روند خوی ولري او ډيره مينه ناک وي هماغه راز مو خپل غږ ته هم پام وکړئ او ښه يې نازوئ. ستاسې غږ ستاسې د شخصيت او بلد تيا ښودنه کوي. خلک هم دهمدې غږ په وسيله پيژني او که هغه دچاخبره

(c) ketabton.com: The Digital Library

پروپیشنل ویاند وئ نو ژوند به مو دهمدې ویندویۍ په وسیله تیریږي ، نوولې یې باید ونه روزئ.
پخوا یوه ورځ په کور کې ناست وم راډیو مې نیولې وه ، ویاند د کاروان صیب یو ډیر ښه شعر غوره کړئ وو ، زه هغه وخت په لیسه کې وم نه په ویندویۍ پوهیدم او نه هغه وخت ددې خیزونو وخت وو . شعر ډیر ښکلی شعر وو ، خو کله چې یې لمړئ فرد ختم شو نو ویاند په پس پس پیل وکړ راتلونکی بیت یې ددې لپاره چې بیا پکې تیروتنه ونه کړي هغه یې یو ځل له ځانه سره ولوست خو زه ښه پرې پوه شوم او راتلونکي بیت اوریدلو ته مې یې نوره لیوالتیا نه درلوده خو کله چې یې په بیت لوستلو پیل وکړ باور وکړئ چې له ډیرې غوسې مې راډیو بنده کړه ، ځکه کوم منظور چې د شاعر وو هغه یې یوور بلې خوا ته سره ګډوډ یې کړ له بلې خوا یې غږ داسې بې متانته او بې خوږو وو چې تا به ویل په کومه کوڅه کې ولاړ دی او له ځانه سره هغه د چاخبره بابولالې وایې.
که دا ځینې سپارښتنې مو په نظر کې وي او له خپل غږ سره هم ډیر کوښښ وکړئ ویې روزئ نو د خپل غږ له متانت سره به مو مرسته کړې وي.
خو ... ریښتیا مطالعه او تمرین هیڅکله له یاده مه باسئ.
او په پای کې به یوه بله یادونه هم وکړم هغه دا چې ګورئ پام مو وي او ریدونکی یوا ځې په دوه وختونو کې غواړي چې جمله بیا واوري یو دا چې په مفهوم پوه نشي بل دا چې خبره ډیره پرې خوږه ولګي.
نور خپله پوهیږې.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دريمه برخه:

دمتنونو ډلبندي

ټول متنونه چې له راډيو يا ټلويزيون څخه خپرېږي ، بايد يواځې يو ويانـد ونـه لـولي بـنـايي ځيني داسې متنونه وي چې کـه ښـځينه ويانده يې لـولي داوريـدونکي يـا ليـدونکي خوښ نشي ياهم داسې متنونه وي چې که نارينه يې لولي ښايي له سره هغه دڅاخبره شرم وي.
پخوا هم وويـل شـول ځينـې متنونـه لکـه خنـدني ، ټراجيـډي ، سياسـي ، ټـولنيز او يـانور هريوځانګړې لهجه او دويلو طرز تـه اړتيـا لـري. چې پـه خواشـينئ سره بـه ووايـو زمـوږ پـه راډيوګانو او ټلويزيونونو کې بس ټول متنونه يوکس يـا يو ويانديا ويانـده لـولي او تـوپير ورته نه لري.
خو دې ټکي ته بايد پروډيوسران او جوړوونکي ډير ځير وي چې ښايي دداسې بې غـورئ پايله سخته وي او اوريدونکي ياليدونکي له لاسه ورکړي.
ايرانی ليکوال حسن شيدا متنونه په درې ډوله ويشي:
۱ نارينه متنونه
۲ ښځينه متنونه
۳ خنثی متنونه
خو کېداى شي پدې درې ډولونو ځينې نور ډولونـه لکـه ماشـومانه او ګډ متنونـه هـم زيـات شي چې ددغه متنونو په نظر کې نيول هم ډير اړين او زمـوږ پـه راډيـو ټلويزيـون کـې ورتـه لـه سره پام نه کيږي.
ځينې شعرونه شته چې سړی فکر کوي چې يواځې يې له اکبر ايازي٬ څخه واوري نو خوند به تـرې اخلـي لکـه دکـاروان ، جهـاني او يـانورو تکـړه شـاعرانو شـعرونه ، خـو ځينـې وخـت کـه هماغه شعر ښځينه وياندې ته ورکړل شي ښايي له هغه هم ډيرخوند واخلو .

---

[7] دافغانستان د راډيوټلويزيون تکړه او وتلی وياند چې اوس په آزادی راډيوکې کار کوي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دکاروان صیب هماغه شعر چې درانه ایازي صیب ویلی دی (هغه دنګه جینۍ) که ښځینه ویانده یې ولولي ښایي پرې وهم خاندو مګرځینې شعرونه که بیا نارینه ویاند ووایي هم همداسې ، ځکه یو خو له سره نارینه او ښځینه احساسات توپیر لري بل غږ له هرڅه زیات دشعر په اغیز کې رول لوبوي.

په نثر کې هم باید په بشپړه توګه دا څیزونه مراعات شي ، یوازې شعر هم شرط ندی ،کله کله زموږ په راډیو ټلویزیون کې داسې هم شوي دي چې ښځې ته هیڅ ونډه نه ده ورکړل شوې او حتی په هغه پروګرامونو کې چې دښځینه وو لپاره خپریږي هم نارینه ویندویي کوي چې دا د پروګرام په اغیز کې کمی راولي.

یاهم ځینې وخت داسې شي لکه د آزادۍ راډیو یو پروګرام چې نه پوهیږم اوس به خپریږي کنه(دستورو سیند) واقعاً ښه پروګرام وو ، ډیرو درنو او تکړه خویندو چلاوه ، واقعاً ښه شعرونه یې ټاکل او ښکلي به یې لوستل ، خو کله کله به داسې شعرونه پکې خپاره شول چې نارینه ویاند ته به یې اړتیا درلوده ، خو دهغوی ډیرو هڅو او ښه نیت پدې پرده اچولې وه خو باید په راتلونکي کې دغه څیزونو ته ډیر پام وشي.

دنثر برخه هم داسې ده ځینې متنونه شته چې باید ښځینه ویانده یې ولولي او د نارینه په ویاندۍ سره خپل خوند له لاسه ورکوي ،یاهم سرچپه.

دماشومانو کوم پروګرامونه چې دي باید ویاند دماشومانو په ژبه خبرې وکړي دماشومانو د احساساتو په ژبه خبرې وکړي.

که څه هم تراوسه زموږ په ټلویزیونونو او راډیوګانو کې دماشومانو لپاره پروګرامونه کم دي خو کوم چې شته هم دي د ویندویۍ کیفیت یې کمزوری دی ، د دغه پروګرامونو ویندویان باید داسې خبرې وکړي لکه دماشومان نازک او خواږه احساسات ، لکه دهغوی په ژبه د ببګا کیسې.

خو زموږ ویندویان داسې خبرې ورته کوي ته به وایې چې ښه لوی لوی ګمراهان یې پروګرام ګوري او دوی ورته لارښونه کوي ، کله هم په تیزۍ خبرې کوي کله یې هغه موسکند لحن له یاده وتلی وي کله هم پیچلي کلمات کاروي. چې ماشومان ښایي په هغه کلماتو له سره ونه پوهیږي یابه هم له مور او پلار نه مرسته غواړي.

یوه ورځ دسلام وطنداره پروګرام خپریده ، دماشومانو لپاره وو ، زما دیوملګري کوچنی زوی هم ورته ناست وو ، ښه ورته ځیر وو ، هره خبره یې دزړه په غوږونو اوریده ، په راډیو کې دماشومانو په اړه خبرې کېدې ، خوکله به چې ماشوم ټنډه تروه کړه (غوسه به ورغله)

(c) ketabton.com: The Digital Library

نو زه به راډيو ته ځير شوم وياند به چې کله لږ سخته کلمه وکاروله هغه ته به غوسه ورغله او کله به چې وياند وويل چې ګلونو ماشومانو يا... نو ماشوم به موسک شو .
همدارنګه ځوکسيز متنونه ځيني متنونه دي چې ځوکسان يې لوستلای شي ، مثلاً د کيسو غوندې متنونه چې راوي هم پکې وي او د کيسو يو يادوه کرکټرونه هم.
ياهم کومه ژباړه وي لکه ګردي ميزونه چې بايد بيلابيل غړونه پکې وي. ياهم نور داسې پروګرامونه چې د ځوکسانو دخولې ويلي ځيزونه پکې لوستل کيږي.
خنثی متنونه هم ډير دي ځيني داسې متنونه شته چې که يې نارينه ولولي او که ښځينه په اغيز کې يې توپير نه راځي همداغه يو قسم اغيز کوي چې په دې ډول متنونو کې بيا د پروګرامونو جوړونکي اړندي چې ښځينه او نارينه وينده ويان دواړه پيدا کړي.

دغږ تناسب:

په هر ډول متن کې دغږ تناسب ته اړتيا شته ، که تاسې نارينه متن لولئ که ښځينه ، ماشومانه ياهم ټوليز نو بايد دخپل غږ تناسب مو په پام کې وي.
دې ته مو بايد پام وي چې ستاسې غږ بايد له پروګرام سره مناسب وي ، ځيني وختونه لکه په ځينو ډرامو کې تاسې کولای شی غږ نری يا غټ کړی خو کله چې سياسی يا اقتصادي متن لولی ځرنګه کولای شئ غږ بدل کړئ.
داسې هم مه انګيرئ چې تاسې دومره هنرمند ياستئ چې په يو پروګرام کې ددومره ستر کار تر وودهووتلای شئ.
کيدای شي تاسې په ځو بيلابيلو پروګرامونو کې دکارپوه په توګه نظر ورکړای شئ ، نقد وکړئ مګر نشئ کولای په ټولو پروګرامونو کې يو ډول ويندويي وکړائ شئ.
او بالاخره دا چې خپل ځای او خپل غږ وساتئ داسې مه کوی چې کله اوريدونکی يا ليدونکی وو ايي: فلانی ښه وياند دی خو کاشکي چې ځان يې نه وای هرکاره کړی.
چې دلته هماغه ټکو ته دقت پکار دی چې بايد ښځينه او نارينه متنونه بيل او په خپل ځای ولوستل شي ، ماشومانه متنونه په خپل ځای ، خپله لهجه ، لحن ، طرز او خپله چټکئ سره ولوستل شي او ټوليز هم په خپل.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ښه ليږد :

که څه هم پدې اړه پخوا بحث وشو چې تاسې بايد په هغه کچه چې اړينه ده دليکوال مطلب تراوريدونکي يا لوستونکي پورې ورسوئ ، خو دلته يو څو ټکي زياتول غواړم.
په هرپروګرام يا هرهغه څه کې چې تاسې يې داوريدونکي يا لوستونکي په وړاندې ږدئ څو کسانو کار کړئ او زيار يې ايستلی دی ، څيړونکي ، ليکوال ، ايډيټر پروډيسر ، کمره مين او ياهم تخنيکرانو او نورو کسانو خو اوريدونکی يا ليدونکی يو اځې تاسې پيژني هغه خبر ندی چې ددغه پروګرام ، طنز ، خبر ... دمتن لپاره چاڅيړنه کړې ده چا ليکلی دی چا ايډيټ کړی دی ؟ هغه يواځې پوهيږي چې دا پروګرام فلاني وړاندې کړ فلانئ راډيو فلاني ټلويزيون وړاندې کړ ، خو تاسې بايد په متن دومره تسلط ولرئ او دومره ښه پروګرام وړاندې کړئ چې اوريدونکی فکر وکړي چې تاسې خپله دمتن څيړونکی هم ياست ليکونکی او نور ټول تاسې خپله ياست.
کله چې څوک يو ښکلی ګل ګوري نو وايي چې به به عجب ښه ګل دی ؟ نه وايي چې عجبه ښه خاوره ده ؟ عجب ښه باغوان دی ؟ عجب ښه لمر دی ؟ عجبې ښې اوبه دي ؟ او ... تاسې هم هڅه وکړئ چې اوريدونکی يا کتونکی ووايي چې عجب ښه پروګرام دی او تاسې بايد وځليږئ.
بې شکه تاسې ياست چې د څيړونکي ، ليکوال ، ايډيټر او نورو ابرو ساتئ او دا ټول په ډير تمرين او مطالعه سره شوني دي ، تاسې چې کله کوم پروګرام وړاندې کوئ وړاندې بايد دهغه له ليکوال او پروډيوسر سره خبرې وکړئ د پروګرام په اړه کافي معلومات ترلاسه کړئ
.
تاسې چې کله يو خبر لولئ يا کومه سياسي پيښه يا کوم بل پروګرام وړاندې کوئ اوريدونکی بايد فکر وکړي چې ګواکې خپله تاسې تللي ياست هغه پېښه مو په خپلو سترګو ليدلې ده (تاسې بايد خبر ورکړئ ، نه دا چې يواځې خبر ولولئ) .
کله چې يو خبر لولئ بايد داسې يې ولولئ لکه چې تاسې په خپلو سترګو پېښه له نږدې ليدلې ده ، ځيرلې موده او غور مو پرې کړئ بيا يې له اوريدونکو سره شريکوئ ، که کومه سياسي پيښه يا تبصره لولئ بايد داسې يې ولولئ لکه يو ښه کارپوه چې خبرې کوي.
همدارنګه خندني او ټراټيجيډي متنونه ، تاسې که له طنز سره پوره بلد نه وئ ، يا يې په اړه معلومات ونه لرئ يامو چېرته نه وي لوستي ښايي تاسې په هغې کې ناکام شئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

که تاسې له طنز سره نه وئ آشنا ، دهغه له نازکو ټکو سره له خندنیو کلمو سره او پدې برخه کې مو تمرنین نه وي درلودلئ نو وبه نشئ کولای څرنګه چې بایده ده هغه ډول به تراوریدونکي پورې مطلب ورسوئ .

(c) ketabton.com: The Digital Library

څلورمه برخه :

ويندويي په ټلويزيون کې:

تاسې به فکر کوئ چې په ټلويزيون کې ويندويي ستونزمنه ده ، خو نه داسې نه ده په تيره بيا اوس چې امکانات زيات شوي دي ، که څه هم چې د تصوير د ثبت ، د حرکاتو د کنټرول ، د خيرې د حالت او د کمرو د ځای په ځای کيدلو او نورو لاملونو له کبله په ټلويزيون کې د پروګرام ترسره کول يو څه ګران دي خو داهم بايد له ياده ونه باسو چې د ټلويزيون کتونکی سربيره پردې چې غوږونه يې کار کوي سترګې يې هم کار کوي ، په همدې خاطر ستاسو د غږ تغير ، د کاغذ کړپ کړوپ او حتی ستاسې د ټوخي غږ کېدای شي د هغه پام جلب نکړي په داسې حال کې چې د راډيو د اوريدونکي ټول پام په غوږ کې تاسې ته متوجه وي .
په ټلويژني پروګرامونو کې د نور او تصويري لوبو ياهم د کامپيوتري ځلاوو ، د عکس او سلايډ او ليکنو د ښودلو له کبله ياهم د باران د اوريدلو او دود د پيداکولو په څير له نورو تدابيرو څخه په استفادې سره کېدای شي چې د ليدونکي پام ستاسو له غږ څخه بل خوا واوړي. خو په راډيو کې هرڅه په غږ پورې تړلي دي .
دا چې د تلويزيون ليدونکی تاسې نه ويني نو ډير وخت ستاسې د کلمو په صحيح تکرار يا هم د کاغذ او چوکئ په غږونو هغه د چاخبره سترګې پټوي او کله خو هم له سره د وياند د غږ بدوالي ته هم نه متوجه کيږي .
چې په خواشينئ سره به وو ايو زموږ په ټلويزيونونو کې هم يو اځې همدې ټکي ته پام شوی او د ټلويزيون وياند نو جوړ شوی دی يو هنرمند او د هندي فلمونو هلک .
کله چې د ټلويزيون لپاره کوم وياند استخداميږي نو بايد سربيره پردې چې غږ ته يې پوره پوره پاملرنه اړينه ده بلکې د خيرې حالت ، د غړو حرکاتو او د سترګو د ليدلو قسم ته يې هم بايد ډيره پاملرنه وشي .
د راډيو د وياند د پروجکټورونو له روښانيئ سره سروکار نشته او تل اړهم ندی چې سر له ليکنې پورته کړي او کمرې ته وګوري او ياهم ځينې جملې له يادو ذده کړي .

(c) ketabton.com: The Digital Library

همدارنګه د راډيو وياند يوه دا آسانتيا هم لري چې د جامو خرابوالی يې د کار خنډ نه کيږي او زړه به يې له جامو سره نه وي کښاله چې له ځان سره وو ايي اخ جامې مې غيرمنظمې نه وي وينښتان مې جوړ وي او د کمرې په انتخاب کې سهوه نسم يا هم د ځينو خبرونه ليډونه او يانورې جملې اشتباه ياد ته ونه سپارم.
ځکه نو ويلی شو چې د راډيوويان يوا ځې غږ او بس ، هغه اړ دی يوا ځې خپل غږ وروزي او د خپل غږ د ښه والي لپاره هڅه وکړي ، او خپل ټول ذده په خپل غږ کې وکاروي ځکه چې د اوريدونکي له ځير غوږونو څخه د تيښتې هيڅ بله لاره نلري.
د راډيو د وياند يو ځنډ اوريدونکی دومره غوسه کوي چې راډيو بندوي ، يو وړوکی ټوخی يې په اوريدونکي داسې بد اغيزه کوي لکه يو بم د کاغذ غږ يې لکه اره د اوريدونکي په اعصابو کې ګرځي.
خو په ټلويزيون کې ډيرڅه توپير لري چې د هغه لپاره په لاندې بحثونو کې د روښانولو هڅه کوو :

لمړی: د پروګرامونو ډلبندي

دلته هم هماغه د متن بحث ډير مطرح دی ، څرنګه چې متنونه په ښځينه ، نارينه ، ماشومانه او ټوليز ويشلای شو همدغه ډول پروګرامونه هم ويشلی شو .
مثلاً که تاسې له تلويزيون څخه يا هم له راډيو څخه د پهلوانئ دلوبو يو رپوټ اورئ او يوه نازکه جينئ يې وړاندې کوي ، کله چې صحنه هيجاني کيږي او پهلوان خپل ټول زور کوي هغه جينئ به څرنګه وکولای شي په خپل نازک غږ داسې درنې خبرې وکړي که يې کوي هم ستاسې به پرې خندا رانه شي ؟
يا هم ناڅاپه د ټلويزيون په پرده يو بريتو سړی ښکاره شي او وو ايي چې غواړي ښځو ته اوبدل ور ذده کړي ، او يوه ښه لويه او سپنيزه ميله يې هم په لاس کې وي پرې وبه نه خاندئ ؟
يا هم د خبرونو په مهال يو اووه اته کلن ماشوم راشي د لويانو په پروګرام کې د کمرې مخ ته کيني او سياسی او اقتصادي خبرونه ولولي که څه هم دويندويې ټول اصلونه مراعات کړي ، په ښه لهجه ، مناسب لحن او د جملو مکثونه او هرڅه په ښه توګه مراعات کړي خو بيا هم تاسې به يې په خبرونو باور وکړئ که څه هم ټول دقيق وي ؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

خو نه تاسې د پهلوانۍ له لوبو څخه د راپور لپاره مناسبې خیرې او مناسب غږ ته اړتیا لرئ ، د پخلي او اوبدلو د پروګرام لپاره هم مناسبو خیرو او غږونو ته اړتیا لرئ ، د خبرونو او نورو پروګرامونو لپاره هم همداسې .
کله چې لیدونکی له تاسې څخه راپور اوري باید ستاسې د متن لیکوال یې له یاده ووځي اوریدونکی او لیدونکی باید تصور وکړي چې هغه څه چې تاسې یې وایاست ستاسې د خپلې خیړنې او فکر حاصل دی .
پس پام مو وي چې هرڅه هم مسولینو او پروډیوسرانو ته مه سپارئ ، او دې ټکو ته باید پروډیوسران هم په جدي توګه پام وکړي .

دوهم : د خیرې تناسب

تاسې باید هڅه وکړئ د یو پښتون او یو افغان په توګه هغو کسانو ته چې ستاسې پروګرام ګوري او اوري وښایاست چې تاسې له پښتنو سیمو او افغانستانه خبرې کوئ او افغانان یاست ، پام مو وي هغه کسان چې ستاسې پروګرام ګوري هغه ټول له امریکا څخه ندي راغلي او نه یې هم له هغو او د هغوی له جامو سره دومره مینه لري لکه تاسې یې چې لرئ .
کله چې ستاسې پروګرام پښتنانه او افغانان ګوري تاسې باید لکه یو افغان او پښتون وئ ترڅو هغوی مو خپل وبولي او د پردي په سترګه درته ونه ګوري ، دا د هغوی په واک کې دي چې بل ټلویژن ونیسي او خبرونه یې واوري ، ښایي ستاسې له دې پردي توبه یې ښه را نه شي
.
او که چیرې تاسې دیو کلتوري یا دودیز پروګرام په اړه خبرې کوئ او جامې مو افغاني او پښتني نه وي هسې مثال به ولري لکه د هغه چا نصیحت چې خپله پرې عمل نه کوي او دا جوته شوې ده چې هغه بیا اغیز هم نه لري .
خو په هرحال تاسې باید خپل موډ په ښه توګه سم کړئ مثلاً : مخ ، سن ، رنګ ، د ویښتانو ډول ، مزي توب (چاقي) ډنګروالی او نور ...

دریم :
جامه مو باید له پروګرام سره سمه وي :

(c) ketabton.com: The Digital Library

ويلاى شو چې هر پروګرام ځانګړې جامې غواړي. يا په بل عبارت هرويانند بايد له خپل اړوند پروګرام سره سمې جامې واغوندي.
مثلاً: دخبرونو ويانند رسمي جامه، دکلتوري پروګرام چلوونکی ملي او ځايي جامه، دسپورټ چلوونکی آزاده او سپورتي جامه او نور... ولري.
که د ډاکتري د پروګرام چلوونکی چې خلکو د ځينو ناروغيو درملونه په ګوته کوي له خپل واسکټ او ګوشئ سره ښکاره شي نوښه به نه وي؟.
حتى که شوني وي چې بک ګرونډ صحنې هم مناسبې وي مثلاً که يو ډاکټر په يو روغتون يا درملتون کې خپل پروګرام جوړ کړي او هلته خپلو ليدونکو ته درملونه وښايي او د سپورټ دپروګرام چلوونکی له يولوبغالي ځخه خپرونه ولري.

څلورم:

دپروګرام له وخت سره سمې جامې:

ډيرکله ما په خپلو تلويزيونونو کې ليدلي دي چې حتى په اوړي کې يې دژمي جامې اچولي دي په داسې حال کې چې پروګرام هم په اوړي کې ثبت شوى دى او په اوړي کې دادي خپريږي او ياهم په ژمي کې د اوړي جامې اچوي.
پام مو وي چې ستاسې د پروګرام ليدونکي هغه مهال ستاسې پروګرام ګوري چې له تلويزيون څخه خپريږي او پروګرام هغه مهال له تلويزيون څخه خپريږي چې پروډيوسر او مسولين يې وخت مناسب وبولي.
که يو پروګرام په زمري (اسد) مياشت کې ثبت شوى دى او خپريږي د جديې په مياشت کې نو ليدنکى به څه احساس ولري ستاسې هغه جامې چې ګوري او دکور نه بهر واوري اويخ ګوري، دا همداسې مثال لري لکه د تيرې اونئ ورځپاڼه هغه څوک نن نه لولي که هرڅومره يې مطالب نه زړېدونکي وي ستاسې دپروګرام منځ پانګه به هم داسې وي چې نه به وي زړه شوې خو بيا هم اوريدونکى يې نه ګوري غواړي تازه تازه خيزونه وګوري.
دغه مسلې ته پام اړين دى چې په ليدونکو اغيز کوي او له تلويزيون څخه د نن ورځې د خيرې او نن ورځې دخبرونو په خپرېدلو کې هم مرسته کوي.

ستاسې دخيرې سمون:

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځیني وخت اړینه وي چې ستاسې په څېره کې خندا او موسکا ولیدل شي ، خو ځیني وخت بیا موسکا بېخي هغه د چاخبره عیب وي ، مثلاً تاسې د یو ملي شخصیت د مړیني خبر لولئ او د ټلویزیون ټول کتونکي دومره اغیزمن شوي وي چې سترګې یې نمجنې شوې وي او تاسې د خبر په پای کې موسک شئ یاهم خبر په شوخه لهجه ولولئ نه یواځې به درنه لیدونکی خپه شي بلکه یوډول سپکاوئ ګڼل کېږي .

همداراز که یو دخوښئ او خندا خبر یا پروګرام وي تاسې تندی هغه د چاخبره ګونځې وي ترپایه مو څېره موسکا ونه لیدل شي اوریدونکی داسې احساس کوي لکه هیڅ چې یې نه وي لیدلي سربېره پدې دهغه زړه دهم مات کړ ، دهغه چازحمتونه چې ددغه پروګرام لپاره یې ایستلي وو هم په اوبو لاهو شول ، ځکه دا پروګرام یوتفریحي پروګرام وو او تاسې یواځې په کتلو او دخپلې څېرې په ډول سره دهغه ټول شور له منځه یوړ .

نو دهرپروګرام لپاره ځانګړې څېره ولرئ یا په بل عبارت په خوښئ خوښ شئ په غم کې غمجن .

دتوجه جلبول :

تاسې پرته لدې چې دکمرې په مخ کې مطلب یا متن لولئ تاسې د تلویزیون له لارې دډیرو خلکو په کورونو کې هم یاست ، دهغوی په کورونو کې له هغوی سره خبرې کوئ ، داسې مه کوئ چې خلک ستاسې له څیرې څخه ستړي شي ، یایوډول کینئ او یواځې خوله وخوځوئ چې اوریدونکی آخر په خپل ځای کې تنګ شي زړه یې غواړي چې تاسې لږ وخوځیږئ .

ددې لپاره چې اوریدونکي مو پرینږدي او ترپایه درسره پاتې شي هسې حرکات ولرئ چې هغوی درته ځیر شي تاسې یې له یاده ونه وځئ .

خو هسې هم مه کوئ چې هغه مو دمتن منځ پانګه له یاده وباسي او یواځې ستاسې د اداګانو سیل وکړي .

(c) ketabton.com: The Digital Library

پنځمه برخه:

وروستۍ سپارښتني:

کله مو چې پورته سپارښتني ټولې عملي کړې او نور نو چمتو یاست چې کار پیل کړئ نو ددې لپاره چې نور په کار پیل وکړئ دا څو سپارښتني د وروستي یادښت په توګه په یاد وساتئ.

اول: په متن یا هغه څه چې وایاست باید تسلط ولرئ:

پدې اړه پخوا هم خبرې شوي دي خو دلته یو څه توپیر لري.
که تاسې یواځې دیو مطلب ویاند یاست یعني اړیاست متن ولولئ، ستاسې ټوله دنده دهغه سم لوستل دي. خو که دکوم پروګرام چلوونکی یاست چې په هغه کې د میلمه د شتون اړتیا وي، نوښه داده چې لږ ترلږه سلام او د پروګرام پیل او د پروګرام معرفي او د پروګرام خدای پاماني درسره ولیکئ او یاد یې کړئ.
په متن یا هغه څه چې لولئ او وایاست ستاسې تسلط سل په سل کې اړین دی. په هغه څه سربیره چې وړاندې مو وویل او تاسې هم لږ تمرین وکړ او س وړاندې تردې چې د میکروفون ترشا کینئ په متن د تسلط لپاره لاندې ټکي هم په نظر کې ونیسئ:

الف: د لوستلو او لیکلي شوو څیزونو ترمنځ د توپیر تشخیص

لیکوال هغه متن چې تاسې ته درکوي ښایي داسې جملې او کلمې یې پکې ځای کړې وي چې یواځې لیکل کیږي او لوستل کیږي نه. مثلاً لیکوال لیکي: کومو مسلو ته چې پورته اشاره وشوه، یا هغه څه چې پورته ولیکل شول ،.

(c) ketabton.com: The Digital Library

داډول جملې ليکوال د لوستونکي لپاره کاروي نه وياندد اوريدونکي لپاره.
ځينې وخت ليکوال په يو متن کې د يو څيز د توضيح او تشريح لپاره ځينې ضروري يادونې په قوس کې نيسي مثلاً:
افغانانو ننئ له ويارېدکه ورځ (دخپلواکئ ورځ) په داسې شرايطو کې ونمانځله چې دهيواد په ګوټ ګوټ کې ترهه ګراقدمات دوام لري..
چې دلته ليکوال يو اځې يادونه کوي خو تاسې اړياست چې متن وړاندې لدې چې ستړه يو ته يوسئ بايد پوره پوره مو داڅيزونه سره سم کړي وي.

ب: نښې اېښودنې

دا په ياد ولرئ چې که غواړئ په متن ښه برلاسي وئ او زيات تسلط پرې ولرئ نو په متن کې نښې وليکئ.
مثلاً د نقطو په اېښودلو، ويرګل او سواليې په څېرنښې کولای شي چې ستاسې په کار کې هم آساني راولي او هم تاسې وکولای شئ څرنګه چې وړاندې مو پرې غور کړئ په معنی مو يې ځان پوه کړئ هغسې پرې اوريدونکی هم پوه کړائ شئ.
کابو ټول باتجربه ويندويان ځان ته ځانګړې نښې ليکي ترڅو د متن د لوستلو په مهال يې په ياد وي چې مثلاً جمله څرنګه پيل کړي او يا يې څرنګه پای ته ورسوي او يا هم چېرته په کومو جملو ټينګار وکړي.
هغه نښې چې په متن کې يې ږدئ سرک ته ورته دي. تاسې که هرڅو په خپلو سالمو سترګو لاره وينئ خو بيا هم نښو نښانو ته اړتيا لرئ. ستاسې يوه وړه اشتباه د ټول پروګرام د ثبتيدا خنډ کيږي او څه شيبه به ځنډ کوئ بيا به شروع کوئ چې هلته مو د غږ آهنګ هم تغير کوي شايد هم چې لحن يا لهجه مو هم فرق وکړي، چې داکار بيا په تلويزيون کې يو څه زياتې ستونزې زيږولای شي.
حتماً په متن کې نښې ځان ته کيږدئ او پدې برخه کې له ليکوال او پروډيوسر څخه هم مرسته وغواړئ.

ج: نورې خبرتياوې

(c) ketabton.com: The Digital Library

دا هم ډیره ښه خبره ده چې په هغه څه په خبریدا سربیره چې په متن کې راغلي دي په نورو برخو کې هم خبر شئ ، دغه کار به له تاسې سره مرسته وکړي چې ترڅو هرڅومره ژر کولای شئ په متن کې مسلط شئ.
ددغه خبرتیاوو ترلاسه کول بیا په هغه پروګرامونو کې ډیر اړین دی چې هلته بشپړ متن نشته او لکه مرکې ډیرې اړینې دي.
پدې برخه کې هغه لیکوال یا هغه څوک چې ورسره مرکه کیږي ښه معلومات درکولای شي.

روغتیا او آرامښت:

کله چې تاکل شوې وي پروګرام ثبت کړئ تاسې باید داسې پلانونه وکړئ چې په ښه روغتیا او آرامښت سره ستوډیو ته لاړ شئ.
په ډاډ سره ویلی شو چې ستاسې ستړیا او غوسه په پروګرام اغیز کوي ، د ستړي ویاند غږ یا د هغه ویاند غږ چې زکام وي خپل اصلي حالت له لاسه ورکړی وي او د اوریدنکي دخوښې وړ غږ ندی ،مګر دا چې تاسې وغواړئ د یوزکام ویاند رول ولوبوئ !
ځکه نو په تیره هغه ویندویان چې هره ورځ پروګرام لري باید ښه صحت ولري او په بشپړه توګه آرام او هغه دچاخبره عادي وي.
یوه تجربه هم داده چې له ویندویې وړاندې د یو یادوه ګیلاسونو نیمه ګرمو اوبو څښل هم ګټه لري.

دریم: مرښت او وړی توب:

تاسې باید پوه شئ چې په څرنګه معده ښه کار کولی شئ ؟ زه فکر کوم چې په ډیره ډکه معده یا ډیره تشه ګیډه هم نشئ کولای په ښه توګه پروګرام وړاندې کړئ.
خپل ځان وازمویئ په دې اړه هم یوه بله تجربه داده چې وړاندې له دې چې د پروګرام ثبت ته لاړ شئ په اوبو کې لږ دلیمو اوبه وڅښئ ترڅو چې حلق مو وچ نشي.

څلورم: مناسبې جامې:

د مناسبو جامو منظور هغه جامې دي چې تاسې پکې آرامه وئ ، تاسې څرنګه کولای شئ چې له نرمې موسیقئ سره په ډیره آرامئ د رحمان بابا یو غزل ولولئ په داسې حال کې چې

(c) ketabton.com: The Digital Library

په بوټونو کې مو پښې له ميخ څخه ځوريږي او تاسې هم ورته نور طاقت نشئ راوړلای او ځان سره کشوئ ؟ !

پنځم: مناسب وخت

ځينې ويندويان باوري دي او دايې تجربه کړې ده چې له ماسپښين وروسته ويندويې د سهار له ويندويۍ څخه ډيره ښه ده ياداچې هغه مهال غږ ډير ښه آهنګ لري.
يا په بل عبارت هرڅومره چې د ويندويۍ کار له سهاره ليرې کيږي دومره ښه کار کولائ شو . ځينې هم وايې چې نه هسې نده خو بيا هم تاسې ځانونه وازمويئ.

شپږم: بايد پاک او مرتب وو

ښايي تاسې فکر وکړئ چې نو په راډيو کې به دا پاکيزګي څه په درد وخوري ځکه چې هلته مو څوک نه ويني يو اځې ته يې او تخنيکر نو که پاکې جامې ونه لرو څه پروا لري.
فرض کړئ مازيګر له اداري ووتلاست غواړئ چکر ووهئ که پاک وئ نو له دغه چکر څخه به ډير خوند وانه خلئ ؟
کله چې ستاسې ماشوم يا ميرمن پاکه او ښکلې درسته ناسته وي خوښ به نه وئ ؟
له دې به تير شو موټر خو به ډير ځغلوئ ، که په يو ککړ او هغه دچاخبره غورازه موټر کې ناست وئ ډير به ښه احساس ولرئ که په پاک او ښکلي موټر کې ؟
که نور باور نه کوئ ورشئ له يو مستري او يوبل کارګر نه پوښتنه وکړئ چې کله يې جامې پاکې وي ښه په خوند کار نه کوي ؟
دا خو پريږده چې په تلويزيون کې پاکيزګي شرط ده ، بلکې په راډيو کې هم کله چې يو وياند پاک وي ، ښه احساس لري په ښه احساس کار کوي او ښه خپله دنده اجرا کولئ شي تاسې به کله هغه رستورانت ته تللي ياست چې ډير ښه روښانه وي ښه هوا ولري او ښه پاک وي هلته که ډيرې پيسې هم ورکړئ او خوراک يې هم څومره ډير صفتي نه وي خو بيا به هم ښه احساس ولرئ همدا سې ويندويې هم ده.
يو وخت کې مې د يو دوست په کور کې يو افغان ټلويزيون کتلو ، دهيواد يو اديب چې په ښه معتبره راديو کې هم کار کوي ميلمه وو ، دهغه جامې که څه هم پاکې وې خو سمې يې نه وې اچولې او هغه څه چې يې لاندې اغوستي وو په غاړه کې بهر ښکاريدل ، که هرڅو به يې ښې

(c) ketabton.com: The Digital Library

خبرې کولې خو زموږ يې له جامو سترګې نه اوښتلې او موږ ته يې زور راکاوه چې ولې يې جامې داسې وي.
که خپله يې هم فکر شي خپه به وي ، که دراډيو وياند هم وي جامې يې سمې نه وي يو قسم يې زړه هغه د چاخبره کښاله کيږي.
تاسې تراوسه په کوم ټلويزيون کې داسې وياند ليدلى دى چې د ډيرو سګرټو دڅکلو يا ...له کبله يې غاښونه ژيړ وي ؟ خو نه به مو وي ليدلى پس تاسې هم نه غواړئ داسې وئ .
او دا له ياده مه باسئ چې تاسې د موډ او سمبل په توګه په ټولنه کې ارزښت لرئ موډ هم تاسې خپروئ او خلک له تاسې نه ذده کوي ، پس مثبت اوسيږئ.

اووم: دکار ځای هوا :

بې له شکه د ستوډيو يا دکار د ځای هوا هم ډير اغيز لري. ډيرئ ويندويان په ستوډيو ګانو کې په تيره کله چې پرې د ستوډيو د پروجکټورونو وړانګې هم لګيږي خولې کيږي په تيره بيا هم په اوړي کې چې بيا په هغه کچه چې لازمه ده ښه ويندويي نشي کولائ.
همدارنګه ډير کله ساړه وي ويانداړ دى چې بخارئ ولري ، هلته که د هغه زنه لړزيږي نو بيا به يې ويندويي څه مزه ولري.
داټکی هم پروډيوسرانو ته داهميت وړ دی او هم خپله ويانده ته.

اتم:آرامه ځای

که په چوکئ او دميزتر شا ويندويى ته کينئ نو پام مو وي چې په ښه توګه په متن تسلط ولرئ.
زما په ياد دي ډير داسې وختونه راغلي دي چې د ويندويئ په وخت به مې د چوکئ بدلولو ته اړتيا پيدا شوه ، ځکه په هغه چوکئ به نو شوم کيناستلای.
يابه هم ځينو چوکيو غيچ غيچ کاوه چې دغې مسلې به ډير راته کار ګران کړ ، خو په هرحال تاسې بايد ډير پام وکړئ وړاندې تر دې چې ويندېي پيل کړئ بايد هرڅه مو سم کړي وي.

نهم: په متن کې موسيقيو کې ته پام

(c) ketabton.com: The Digital Library

هر کله چې يو پروګرام د اوريدلو لپاره چمتو کيږي نو موسيقئ ورسره ميکس کيږي يا پرې زياتيږي چې که تاسې وړاندې له هغې موسيقئ واورئ دا به ډيره ښه خبره وي ځکه چې ښايي تاسې له هماغې موسيقئ سره سم وکولائ شئ خپل غږ ته ډير اغيز ورکړئ.
ځينې وخت ويندويان په متن کې هغه موسيقي چې له متن سره خپريږي خپله هم کراره کراره اوري ترڅو خپل غږ ته زيات پام وکړي او هغه ته احساس ورکړي.

لسم: د غږ بيا اوريدل
که هرڅومره تخنيکر په خپل کار کې پياوړی هم وي بيا هم د غږ په ليول کې ورسره ملګرتيا وکړئ. وړاندې له هغه چې غږ نور د خپراوي لپاره لاړشي نو يو ځل يې بيا خپله هم واورئ.
خو ترټولو د ابنه خبره ده چې وړاندې لدې چې ثبت پيل شي نو يوه ټوټه غږ ثبت کړئ او يو ځل يې واورئ.
په تلويزيون کې هم د اصلي ثبت له پيل وړاندې خپل غږ او تصوير وګورئ.

شپږمه برخه:

کله مو چې ثبت پيل کړ

(c) ketabton.com: The Digital Library

کله چې ثبت پیل شو یعنې ستاسې کار وروستي پړاوونه کچ کول نو له هرڅه زیات باید په ځان مسلط وئ.
د ثبت په مهال باید تاسې له ټولو طبیعي او هغو امکاناتو چې په لاس کې یې لرئ ښه استفاده وکړئ او له ټولو هغو استفاده وکړئ ترڅو ښه وځلیږئ.
ویاند که هرڅومره په خپل کار کې استاد وي بیا هم کله چې د پروګرام د پیل علامه ورکول کیږي لږ څه هیجاني کیږي ، خو بیا دغه هیجان ډیر ژر ختمیږي.
تاسې کله چې د میکروفون ترشا کینئ باید ټول بهر څیزونه هیر کړئ ، باید ټول فکر مو خپل متن او خپل پروګرام ته وي.
داسې احساس ولرئ چې بس نور نو په ژوندئ توګه دادي له اوریدونکو سره یم او هغوی هم هغه د چاخبره دزړه په غوږو راته ځیر دي.
کله چې تاسې په خپل ځان پوره مسلط وئ نو بیا کولائ شئ ټول هغه حقونه چې په متن یا وینا کې یې باید ادا کړئ ښه ادا کولائ شئ.
لاندې څیزونه هم درسره ډیره مرسته کوي او اړین دي.

اول: ډاډ

کله چې مو ښه تمرین کړئ وي په خپل متن هم ښه لاسبري یاست بیانو د دې ځای نه پاتې کیږي چې تاسې په ځان ډاډ ونه لرئ.
په ښه ډاډ سره ستونزیو ته ننوزئ دا هم په یاد ولرئ چې ټوله ستونزیو او امکانات ددې لپاره چمتو شوي دي ترڅو تاسې پکې خپله ښه اجرا ترسره کړئ.
له اوله ډاډ ولرئ چې څومره کیدلئ شي په هغه توګه مطلب ښه ولولئ ، په ټول ډاډ سره ننوزئ او په پوره ډاډ سره خپل مطلب ثبت کړئ.

دوهم: تمرکز ، او پوره پام

دا وروستي پړاوونه دلته نور څه ندي پاتې یواځې دا پاتې دي چې تاسې خپل مطلب په ترټولو ښه توګه ثبت کړئ ، ستاسې وینا ښکلې وي او په ښه توګه د لیکوال منظور تر اوریدونکي پورې ورسوئ پس همد ې ټکي ته مو باید پام وي.
دلته باید داسې فکر وکړئ چې هرڅه له ستونزیو بهر پاتې شوي دي یواځې تاسې یاست او هغه مطلب چې ثبتول غواړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

تاسي ټول ځيزونه بايد له ياده وباسئ ترڅو ښه وکولائ شئ خپل مطلب ته ځير شئ او ټول تمرکز مو خپل متن ته وي.
يوه ساده لاره هم پدې اړه داده چې سترګې پټې کړئ او څو ژورې ژورې ساګانې وباسئ.

دريم: مطلب ته اهميت ورکړئ

هرپروګرام چې جوړيږي ديوې اړتيا لپاره جوړيږي ، او هرپروګرام خپل ځانګړي مينه وال لري تاسې چې ستوډيو ته لاړ شئ ، پدې ستاسې کار نشته چې دا پروګرام د چالپاره دی ؟ د پوهانو ، ماشومانو ، اديبانو او نورو تاسې يواځې د متن د لوستلو مسوليت په غاړه لرئ پس پروګرام مو ډير مهم دی او ډير اهميت ورته ورکړئ.
همدا تاسې ياست چې کولای شئ دهغه پروګرام اهميت زيات کړی نو هلته به بريالی وياند ياست چې په ښه توګه خپله دنده اجرا کړئ.
دا مو بايد په ياد وي چې هر پروګرام ځانګړي مينه وال لري ، که سپورټي پروګرام اجرا کوئ که روغتيايي يا هرډول پروګرام تاسې اړياست په ښه توګه يې اجرا کړئ.

څلورم: له اوريدونکي سره خبرې وکړئ

تجربو ښوولې ده چې د ويندويې په مهال بايد هسې خبرې وکړئ لکه له اوريدونکي سره چې مجلس کوئ.
تاسې دهمدې اوريدونکو لپاره مطلب لولئ او يا زيار کالئ نو پدې سربيره چې اوريدونکی بايد هغه څه چې تاسې وايياست په يو ځل اوريدلو درک کړي بايد خپل اوريدونکی په خپل ذهن کې انځور کړئ چې تاسې دغه اوريدونکي ته خبرې کوئ ، هله به وپوهيږئ چې په څومره ښه توګه هماغه اوريدونکي ته چې ستاسې په ذهن کې ناست دی او راډيو ته په کلکه غوږ نيولی دی ښه پوه کړئ.
زموږ په راډيو ګانو او ټلويزيونونو کې ويندويان هسې خپل مطلب لولي ته به وايې چې د کومې محکمې امر لولي.
په ټلويزيون کې هم داسې سر ښکته اچوي او خپل کاغذ ته ځير وي ، هيڅ دافکر هم ورسره نه وي چې اوس به اوريدونکي زما پروګرام اوري.
ځينې خو هم يواځې د مسولينو له ويرې يواځې د کلمو سمې بڼې لولي نور په دې کيسه کې هم ندي چې اوريدونکی به اوس څه احساس لري.؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

په تیره خو په ټلویژنی مرکو کې ، ویاند هغه کاغذ ته ځیر وي چې بل چا ورته لیکلی دی او کله کله خو هم تکرارً د ښاغلی فلانی او ... کلمې چې په کاغذ لیکل شوې د پوښتنو ترپایه لولي.

خو یوځل بیا ټینګار کوو چې تاسې باید په خپل ذهن کې یو اوریدونکی انځور کړئ هغه ته خبرې وکړئ ، دلته به درته پته ولګي چې تمرین څومره اړین دی.

پنځم: له مخاطب سره صمیمي اوسئ

ستاسې پروګرام که دهرچا لپاره دی ، د ماشومانو لپآره ، د لویانو لپآره یاهم د پوهانو لپاره باید اوریدونکی مو په ذهن کې ناست وي او تاسې ورسره په پوره پوره صمیمیت خبرې وکړئ.

وایي د راډیو یو وتلي ویاند به ورسره خپل یو ملګری ستوډیو ته بیولو ترڅو هر وخت چې د هغه له څیرې څخه د صمیمیت او موسکا لیرې کیږي هغه یې پرې غوږونه راکاږي او بیرته یې خپل صمیمیت او موسکا یاد ته ورشي.

همداسې په ټلویژن کې تاسې باید په پوره صمیمیت له اوریدونکي یا لیدونکي سره خبرې وکړئ.

باید اوریدونکی یا لیدونکی داسې وانګیري چې تاسې سربیره پر دې چې یو ښه وتلی څوک یاست بلکه په پوره زړه سوي او صمیمیت سره ورسره خبرې کوئ.

تاسې خو څه له اوریدونکي سره خپه نه یاست چې ورته په ترینګلې لهجه خبرې وکړئ ، یاهم هغه وویروئ.

اوداهم له یاده مه باسئ چې کله تاسې د مایکروفون یا کمرې مخ ته کیناستلاست نو باید په اوریدونکي یا لیدونکي خپل ویاړ هغه دچاخبره وپلورئ.

ډیرکله اوریدونکي یا لیدونکي وایي: یاره فلانئ ویاند څومره ځان ته په غوره کې دی .

شپږم: د شاوخوا حرکاتو ته نه پاملرنه

دویندویې په مهال ښايي په هغه متن ، ښپانو او سپارښتنو سربیره نور حرکتونه او پیښې هم ستاسې نظر جلب کړي ، چې دا چاره د راډیو په نسبت په تلویزیون کې ډیره شوني ده .

ځکه چې د تلویزیون په ستوډیو کې د ستوډیو له څراغ او تخنیکر پرته نور کسان هم شته ، لکه دصحنې مدیر ، لیکوال ، پروډیوسر یا کتونکی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د کمرې چلوونکي هم له خپلو مسولينو څخه په ګوشۍ کې معلومات اخلي چې کمره څرنګه کړي نو دهغوی څرا غونه هم کله مړه او بل شي چې دا ويښې بايد ستاسې په تمرکز اغيز نه وکړي ، تاسې ددې په څنګ چې د کمرو حرکت څارئ او نورې اشارې هم اخلئ بايد اجازه ورنکړئ چې دا څيزونه مو په پام بل خوا کړي.

په راډيو کې هم همدا سې ، تاسې چې کله خبرې کوئ او د ستوډيو له څراغ پرته نورې باريکئ هم شته چې ستاسې پام بايد ورته وي ، خو دا څيزونه بايد ستاسې په کار کې هيڅ اغيز هم ونه کړي.

يا لنډ به ووايو چې هيڅ حرکت بايد د کار په مهال ستاسې پام بل خوا کړي.

چې دا چارې زياتره د تخنيک له کوټې څخه چې د دوه ښيښو په وسيله له ستوډيو څخه هم بيل دی ترسره کيږي ، زياتره وخت هلته له تخنيکرانو سره خلک ناستې ولاړې کوي چې ښايي تاسې ته لاس هم وخوځوي ، او که درسره شوخي لري نو هلته خو نو بيا څه کو ې .

او لکه له ستوډيو بهر که پروګرام وړاندې کوئ يا د کوم پروګرام ويندويي کوئ نو هلته بيا دا حرکتونه زيات ليدل کيږي ، چې که تاسې په ځان بشپړ باور ولرئ نو دا څيزونه بيا ستاسې په کار اغيز نه شي کولای.

خو تاسې بايد يو اځې په هغه څه چې درکړل شوي دي لکه متن ، د څراغ بليدل او مړه کيدل او يا نور د پروګرام د پيل او پای نښانې په نظر کې ولرئ نه بل څيز.

اووم: حرکتونه

تاسې کې د تلويزيون د کمرې په وړاندې متن لولئ ددې ترڅنګ چې د يو مړي غوندي بايد متن ونه لولئ بلکه دا هم نشئ کولای چې د خپل حالت ته بدلون هم ورکړئ.

خو زما وړانديز دادی چې په راډيو کې هم بايد له پيله ترپايه خپله يوډول ښه وساتئ ځکه دا چاره ستاسې په غږ کې سل په سل کې اغيز کوي.

کله چې تاسې غوسه وئ نو ټول اوريدونکي په آسانۍ سره کولای شي ستاسې په غږ کې په غوسه پوه شي.

اويا کله چې تاسې طنز لولئ کولای شئ لاسونه وخوځوئ او يا هم ولې پورته واچوئ چې دلته تاسې لکه يو هنرمند هسې کار ته اړتيا لرئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

یوبل ځیز چې دلته یې یادول مهم دي هغه دادي چې تاسې باید د لانګ شاټ ، یا میډیم شاټ تصویرونو په مهال چې کله مو پښې هم ښکاري باید ډیرپام مو وي چې له پښو سره زیات احتیاط وکړئ چې درنه پرانستې پاتې نشي.

اوومه برخه:

(c) ketabton.com: The Digital Library

راپور او مرکه

که څه هم مرکه پخپله یوډول راپور او راپور هم غالبا له مرکې سره مل وي ، خو له دې دواړو څخه هر یو په راډیو او ټلویزیون کې ځانګړی ځای او مفهوم لري چې موږ هم همدغه اصل ته په پام سره مخ په وړاندې ګامونه اچتوو .
که ځینې ملګري وایي چې آسانه کار په راډیو او ټلویزیون کې مرکه ده خو پـه لږ پـام سره بـه دې پایلې ته ورسیږی چې هغه هیلو او تمو ته په پام سره چې لـه یـوې مرکـې څخـه کیـږي نـو بیابه هم ځیر شي چې دډله ایزو رسنیو یو ترټولو مهم کار هم مرکه ده .
یوه دقیقـه مرکـه کولای شـي حیرانـوونکې پـایلې پـه لاس درکړي او واقعـي پوښـتونکی یـا مرکه کوونکی باید د ډیر معلومات ولري .
په پرمختللو هیوادونو کې د هرې برخې لپاره ځانګړي خبریالان روزي لکه : جنګي خبریالان ، هنري ، اقتصادي ، سپورټي او نور ځکه نو هرخبریال هرکاره نه جوړیږي او پـخپلـه ځانګه کې کافي معلومات ترلاسه کوي .
ځینـي هغـه اسـتادان وایـي چـې د تحقیـق یـوه ترټولـو ښـه لاره مرکـه ده . مرکـه د اطلاعـاتو د ترلاسه کولو لپاره ډیره ښه او ساده لاره ده .
ځینې داسې کارپوهان شته چې ځینې مطالب نشي کولای ولیکي خو په آسانۍ سره کولای شي په مرکې کې یې ووایي او همدارنګه دلیکلو په وخت پام هم زیات کوي .
ځکـه نـو ځـوک چـې د راډیوټلویزیـون یـا هـم نـورو مطبوعـاتي دفترونـو لخـوا د مرکـې لپـاره استول کیږي دهغوی دنده د متن له لوستونکي څخه سخته ده .
مرکه کوونکی اړ دی چې هسې اخلاقي او علمي وړتیاوې ولري چې هغه چا سره چې مرکـه کوي داسـې صـمیمي او د اعمـاد رابطـه ټینګـه کـړي چـې هغـه شـوق ، هیجـان او د مسـولیت احساس وپاروي .
مرکه په حقیقت کې یو شفاهي او دقیق پوښتنلیک دی چې هیڅ د شک ټکی نه پریږدي او د اطلاعاتو د ترلاسه کولو لپاره ډیره کاریدونکې لاره ده .
مرکه په دوه بڼو ترسره کیږي :

اول : له وړاندې ټاکل شوې وي

دا ډول مرکه معمولاً د موضوع په همغږۍ او له پخوانۍ ژمنې سره سم ترسره کیږي .

دوهم : ناڅاپي

(c) ketabton.com: The Digital Library

ناڅاپي مرکې چې کله ورته ګزارش هم ويلی شي څوک چې ځواب ورکوي د حاضرينو له منځ څخه غوره کيږي له مکاني نظره هم دا ډول مرکه په دوه برخو ويشلی شو .

الف: په دننه ځايونو کې (پلاټو)

ب: په بهر ځايونو کې (لوکيشن)

هره مرکه يا ګزارش که د وخت او هغه لګښت له مخې چې پرې راځي ګټوره نه وي نو بې ګټې ده .

د هرپروګرام د پوښتونکي ژبه د زرګونو بلکې د ميليونونو خلکو ژبه ده . ځکه نو کومې پوښتنې چې مطرح کيږي بايد په ډاګه او روښانه وی او هڅه وکړي چې مناسب ځواب ترلاسه کړي .

ښکاره خبره ده چې هره مرکه بايد يو څه اوريدونکي ته وروښيي او يا لږ ترلږه د مطرح شوي پوښتنې ځواب ترلاسه کړي . مرکه کوونکی که له چاړواکي سره خبرې کوي نو ښه خبره ده چې د ډيرو په خيرراغلې او تشريف مو راوړ په ځای ډير ځير واوسي چې د مرکې حق ادا کړي .

ډير داسې مرکه کوونکي شته کله چې له چاړواکي سره مرکه کوي ، نو خپله ورته کيني هغه يې خوښی کړی وي چې څه وايي هغه وايي ، خپله ځان ته لا د پوښتنې جرات هم نه ورکوي چې د اوريدونکي په داسې وخت کې له مرکې ښه نه راځي .

ياهم د وړوکوالي احساس کوي ، خبرې په مهرباني وکړئ ، که ممکنه وي او ... کلمو پيلوي چې هم ځان وړوکی کوي خو په حقيقت کې ورسره ميليونونه کسان چې د هغه پروګرام اوري يا ګوري هم وړوکي کوي .

خو له عامو خلکو سره په کوڅه او بازار کې هسې پوښتنې کوي ته به وايې چې خپله د رياست جمهوري له مانۍ څخه راوتلی دی او يو ډول احسان په مرکه ورکوونکي اچوي .

کله چې له کوم مجرم سره هم مخ کيږي هسې چلند کوي ته به وايي چې خپله يې په معصوم او پاک دی هيڅکله هم ترې خطانه کيږي ، ياهم قاضي دی .

دلته څو ټکي يادول غواړو

اول: دهرډول خبرو اترو لپآره بايد ستاسې کلتور ، خبراوی او جامه مناسبه وي يا په بل عبارت ستاسې شخصيب بايد د مرکه ورکوونکي له شخصيت سره په بشپړه توګه برابر وي ترڅو ښه وکولای شئ هغه مو په آسانۍ سره ومني او ستاسې شتون سپکاوئ ونه ګڼي .

(c) ketabton.com: The Digital Library

یو شل کلن ځوان چې رنګارنګ کمیس او ډولي پتلون یې اچولي دي نشي کولای په هغه توګه چې لازمه ده له دیني شخصیتونو او علماوو سره اړیکې ټینګې کړي ، او هغه دچاخبره هر اړخیزه مرکه واخلي.

دوهم: د هغه ځای چې پکې مرکه کوئ دود او آداب مراعات کړئ ، او د مرکه ورکوونکي ګروهنو ته احترام او پام وکړئ.
که کوم مسجد یا کور ته ولاړاست چې خلک هلته بوټونه دننه نه وړي تاسې هم خپل بوټونه بهر ته یو سئ.

هغه ټکي چې باید پرې وپوهیږئ
اول: مرکه کوونکی باید پوه شي چې ددغه مرکې موخه څه ده
دوهم: دمرکې پیل باید داسې وي چې هم د اوریدونکي پام جلب کړي او هم یې موضوع ګوتو ته ورشي.
مثلاً: پدې ورځو کې داسې ویل کیږي چې ... البته دا موضوع ...
- څه موده وړاندې چارواکو وویل چې .... خو هغه څه چې نن ورځ پېښیږي د چارواکو د څرګندونو خلاف دي...
دریم: پوښتنې باید لنډې دقیقې او روښانه وي. هره پوښتنه باید په ترټولو لنډې جملې کې بیان شي او په عین حال کې باید بشپړ بیان ولري او روښانه وي.
روښانه پوښتنه کولای شي روښانه ځواب ترلاسه کړي. ځکه نو ښه خبره ده چې ټولې هغه برخې چې پوښتنه پکې شته ده باید جلا شي ، البته کله کله داسې هم پېښیږي چې مرکه ورکوونکی د څو پوښتنو ځوابونه په یو ځل وړاندې کوي.
که تاسې د هرې ساده پوښتنې لپآره اړ شئ چې سمه جمله پیدا نه کړئ او یا هم بشپړوونکې نه وي نو هم به مرکه ورکوونکی داسې وانګیري چې تاسې نه مطالعه لرئ او نه هم پدې اړه درسره پوره معلومات شته.
څلورم:
پوښتنې باید له اوله یعنې له مهم ټکي ترپایه په منظمه توګه مطرح شي یو به هغه وي چې تاسې به اړیاست چې یوه فوري پوښتنه وکړئ یعنې داسې څه وویل شي اوریدونکو ته یې روښانول اړین وي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

او یاهم یوه پوښتنه ډیر اوږد ځواب وغواړي ، خو بیاهم تاسې باید هڅه وکړئ چې لومړئ مهمې مسلې وپلټئ او په تدریج سره وړو مسلو ته راشئ.

پنځم:

پام مو وي هغه څه چې مرکه کوونکی وايي چې ستاسې د پوښتنې ځواب وي نه داسې چې تاسې له اسمانه خبرې کوئ او مرکه کوونکی مو له ځمکې څخه په بابولالو سر وي.

زیاتره وخت مرکه کوونکی هڅه کوي ستاسې له پوښتنې څخه ځان بلې خوا ته کړي ، په تیره هم چارواکي یا هغه څوک چې پرې نیوکې شوې وي ، تاسې باید اجازه ورنکړئ چې له پوښتنې مو لیرې شي.

شپږم:

د مرکه ورکوونکي ځوابونو ته ځیر واوسئ ځکه چې ډیرې پوښتنې داسې پیدا کیږي چې له اوریدونکي سره پاتې کیږي ، او ستاسې ورته پام نه وي شوی.

یواځې په هغه پوښتنو چې ستاسې په کاغذ لیکل شوې دي پرې بسنه مه کوئ ، هڅه وکړئ ډیر معلومات تر اوریدونکي پورې ورسوئ او هغه موخه چې تاسې یې د مرکه په ترسره کولو کې لرئ تر ډیره ورته ورسیږئ.

اووم:

کله په ډیره ځیرکئ سره کولای شئ ځینې ځوابونه تکرار کړئ مثلاً یو چارواکی په خپله مرکه د دې پوښتنې په ځواب کې وايي:

- ښاغلی... ستاسې رسندویي او تبلیغاتي اړخ کمزوری دی فکر نه کوئ چې د رسنیو له لارې تبلیغات به هم د ښار په پاکولو کې مرسته وکړي ؟
- بلې دې مسلې ته هم باید پام وشي.

تاسې کولای شئ دده ځواب بېرته تکرار کړئ.

- بلې دې مسلې ته هم باید پام وشي ! نو لدې داسې څرګندیږي چې پخوا ورته پام ندی شوئ ؟

یاداسې نور...

داهم په یاد ولرئ چې د مرکې له موخو څخه یوه داهم ده چې هغه ټکي چې تراوسه ورته پام ندی شوی دهغه یادول او هغې ته پام جلبول دي.

مرکه یواځې د طلوع تلویزیون په څیر د نیوکو د ټولګې معنی نه لري.

(c) ketabton.com: The Digital Library

اتم: خپل معلومات هم د پوښتنې په چوکاټ کې وا چوئ ترڅو له مرکه کوونکي سره د لا زیاتو معلوماتو په برسیره کولو کې مرسته وکړئ.
یو به هغه وي چې مرکه کوونکی په هغه اړه معلومات ونه لري نو بیا کولای شی په اړه یې تاسې خپله معلومات وړاندې کړئ او وو ایئ چې د هغه معلوماتو له مخې چې د د غه پروګرام ځیړونکو په لاس راوړي دي.
نهم:
بلې خواته لاړ نشئ ، که څه هم ډیر احتمال د مرکه ورکوونکي دی چې بلې خواته لاړشي خو تاسې باید ډیر ځیر وئ چې هغه هم په بشپړه توګه کابو کړئ څه وار خوددې شو چې تاسې خپله هم په بله ولاړ شئ.
لسم:
دا له یاده مه باسئ چې ستاسې پروګرام د ټولنې بیلابیلې پرګنې ګوري او اوري. ځکه هم نو ډېر روښانه او د پوهاوي وړ ځواب ته اړتیا لرئ.
مثلاً که د کورجوړونې په اړه خبرې کوئ یا هم د اقتصادي مسایلو په اړه خبرې کوئ مرکه کوونکی فیصدیو ته مخه کړي ، او یو اځې وایي چې سږ کال د تیر کال په نسبت دومره فیصده زیاتوالی لرو دومره فیصده کموالی لرو چې د څلورو کلونو وړاندې په نسبت دومره زیاتوالی یا کموالی کیږي نو اوریدونکی او لیدونکی به ورته یو اځې موسک شي نور به پدې پوه نشي چې نو دقیقاً څومره لاسته راوړنه لرو ، چې دلته تاسې د مسولیت په نه درک یا په کمزورئ تورن کیږئ که څه هم تاسې به پرې ښه و پوهیږئ.
دلته باید تاسې بیا پوښتنه وکړئ چې مرکه کوونکی درته بشپړ او روښانه ځواب وړاندې کړي چې دومره کورونه مو جوړ کړي دي یا دومره لکه ، میلیونه یا میلیارډه افغانئ عاید لرو چې د تیرکال عاید مو دومره میلیونه یا ملیارډه افغانئ وو.
او بیا وروسته دا پوښتنې هم مطرح کړئ چې دا کورونه چیرته جوړیږي ؟ چاته به ورکول کیږي ؟....
دا هغه پوښتنې دي چې ستاسې اوریدونکی یا لیدونکی غواړي پرې و پوهیږي ، پدې صورت کې به مرکه کوونکی هم دقیق شي او هغه د چاخبره لافو ته به نه مخه کوي او په خپل قول به هم بیا ولاړ پاتې کیږي.
یوولسم:

(c) ketabton.com: The Digital Library

د مرکه ورکوونکي نوم او دنده په بشپړه توګه یاد کړئ. مثلاً ... ښاغلی ډاکټر ... د ... مشر یا هم. ښاغلی جنرال ... د .... قوماندان ....

کله چې تاسې دهغه نوم اخلئ هغه ویاړ کوي او یوڅه احساس هغه دڅاخبره پکې زیاتیږي او بې شکه ستاسې په پوښتنو هم اغیز کوي.

که مرکه اوږده وي نو دا نوم یو یا دوه ځله تکرار کړئ ترڅو هغه کسان چې په نیمایي کې له مرکې اوریدلو یا لیدلو سره یوځای کیږي هم پدې پوه شي چې څوک دی او څه کاره دی.

دولسم:

ستاسې په لږ بې پروایئ سره د مرکه ورکوونکي زیاتي خبرې له اصلي ځواب څخه څو چنده زیاتیږي.

موږ ډیر دا عادت لرو کله چې د خبرو لپآره فرصت پیدا کوو ډیر په جزیاتو خبرې کوو او د تملق کلمې ډیرې کاروو یاهم ځان ستایو او کله هم له دغه فرصت څخه د راتلونکو مرکو داحتمال لپاره کاروو.

ډیره پېښیږي چې د مرکه ورکوونکي ټول ځواب یواځې یوه لنډه جمله وي خو هغه په سلام او د شعر او حدیث په ویلو او د پروګرام له کارکوونکو څخه په ډیرو مننو سره ډیر وخت تیر کړی وي.

کله هم دغه زیاتي ویناوې ایډیټ کیږي خو هرکله هم نه وي.

دیارلسم:

تاسې هم له ډیرو مننو او ژورو ښه راغلیو څخه ډډه وکړئ او اصل مطلب بیان کړئ، ځکه چې له بل هرچا تاسې خپله ښه پوهیږئ چې د راډیو ټلویژن وخت له هرڅه مهم دی.

څوارلسم: که کوم ځواب ستاسې په خوښه نه وي نو په ډاګه مه وایاست چې زه نشم کولای ستاسې داځواب ومنم ځکه ... دا چاره له مرکه ورکوونکي سره ستاسې د ټکر په معنی ده او ښایي بیا ونشی کولای چې په زړه پورې مرکه ترلاسه کړئ.

تاسې خپل مخالفت داسې هم بیانولای شئ.

- ماتر اوسه فکر کاو ...
- ستاسې دا دلیل د ډیرو هغو کسانو لپاره چې تر اوسه یې زما په څیر فکر کاوه چې .... دپام وړدی ... خو

پام مو وي چې تاسې مرکه کوی نه مباحثه، تاسې له هغه څخه پوښتنې کوئ او هغه خپل نظر وایي که سم وي که ناسم.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دامو بايد په پام کې وي چې تاسې يواځې د پوښتنې حق لرئ او دځواب حق له مرکه ورکوونکي سره دی او تاسې اړ نه ياست چې هغه له خپلې عقيدې واوړئ نه ستاسې دنده داده.

پنځلسم:

دهغه پوښتنو له مطرح کولو څخه چې ځواب يې معلوم وي ډډه وکړئ ، مثلاً تاسې له چا پوښتنه کوئ: چې ستاسې په نظر حجاب ښه دی ؟

شپاړسم:

کله چې مرکه ورکوونکی خبرې کوي بايد ستاسې پام هغه ته وي .

تاسې له هغه پوښتنه کوي او دا طبيعي ده چې هغه تاسې ته ځواب وايي او هيله لري چې تاسې يې ځواب ته ځير وئ. ځينې ويندويان په مرکو کې يواځې هماغه ليکل شوي کاغذ ته ګوري او بس دې ته انتظار وي چې څرنګه مرکه ورکوونکی وروستی جمله ووايي نو خپله بله ليکل شوې پوښتنه مبارکه مطرح کاندي.

اولسم:

د ځينو کلمو او جملو په معنی کې ځير واوسئ. ډير کله داسې کيږي چې سخت ويوکي کاروي يا داسې اصطلاحات کاروي چې هرڅوک يې معنی نه پوهيږي.

دغه ډول ويوکو او اصطلاحاتو ته مو ډير پام وي ځکه چې له هرچاسره فرهنګونه نشته چې ستاسې دانګليسي او عربي مبارکې کلمې وژباړي چې دا به څه معنی لري ؟

چې دا بحث هم هغه بحث ته راجع کيږي چې وړاندې مووويل تاسې بايد په ياد ولرئ چې ستاسې پروګرام دټولنې هره طبقه او پرګنه ګوري بايد دهغوی په ژبه خبرې وکړئ.

اتلسم:

ډيرکله مرکه کوونکي دهرې پوښتنې په سر کې وايي: وبخښئ که پدې اړه هم معلومات ورکړئ يا مهرباني وکړئ...

کله چې يوڅوک ستاسې بلنه مني او له تاسې سره مرکې ته حاضريږي نور دې ته اړتيا نشته چې تراخره ترې بخښنه وغواړئ او دومره ډيره مهرباني پرې وکړئ چې اوريدونکی يا ليدونکی ستړئ کړئ !.

يا هم له چارواکو سره په مرکو کې وايو :

محترم وزير صاحب !... که مهرباني وکړئ...

کيدای شي پدې اړه زموږ اوريدونکو ته معلومات ورکړئ چې....

(c) ketabton.com: The Digital Library

یاهم وایو چې زموږ ځینو اوریدونکو غوښتنه کړې چې تاسې ورته د... په اړه ووایاست.
هرڅوک خپله دنده لري ، که وزیر دی که ولسمشر دهغه دنده ده چې دخپل ملت لپاره خدمت وکړي او په کومو برخو کې چې تاسې ترې پوښتنې کوئ هغه خپله دغه ځوابونو ته حاضر شوی دی اوس نو دادومره بخښنې څه معنی لري ، چې دا چاره ستاسې په جرات او هغه موخې چې غواړئ یې تراوریدونکو پورې ورسوئ ستاسې دناکامئ لامل کیږي.
ډیر کله مې په خپلو راډیوګانو او ټلویزیونونو کې اوریدلي او لیدلي دي چې له ښاروال صیب څخه خلک غوښتنې لري ، او کله چې په مرکو کې هم حاضریږي نو مرکه کوونکي ترې بخښنې غواړي او مهرباني پرې کوي.
داد هغه دنده ده چې د خلکو په غوښتنو عمل وکړي که هغه هم نشي کولای نو خپل دلایل وړاندې کوي په موږ یې څه چې ورته ووایو که مهرباني وکړئ او لطف وکړئ...
البته زما منظور داندی چې موږ د نو له خلکو سره په ترخه لهجه مرکه کوو او داسې کلمې کاروو چې نه یوازې په مرکه کوونکي ښې نه لګي بلکې د اوریدونکي غوسه هم وپاروي.
نولسم:
که داسې احساس کوئ چې دا کومه مرکه چې کوئ یاهغه متن چې لولئ ستاسې دکاري او مطالعاتي زمینې سره اړخ نه لګوي مه یې منئ.
وړاندې مو هم وویل چې هڅه وکړئ په هغه موضوع چې بحث پرې کوئ ښه پرې مسلط وئ.
شلم:
اجازه مه ورکوئ چې مرکه ورکوونکی مو موضوع تکرار کړي.
موږ زیاتره عادت کړی دی چې یوه موضوع په ډیرو خبرو کې تکراروو که څه هم یو مجلس او یوه ناسته وي. نو تاسې خپل وخت اودمرکې اهمیت ته په پام سره مرکه کوونکی مه پریږدئ هغه مطلب چې پخوا یې بیان کړ بیاهم ووایي.
یوویشتم:
د مرکه ورکوونکي له احساساتو او د بیان له آلو سره پام کوئ. ډیر داسې کسان شته چې په خپلو خبرو او چالاکیو سره خلک ترخپل اغیز لاندې راولي او څه چې یې زړه غواړي هغې خوا ته یې بیایي.
په یاد مې دي ، زموږ د ولسي جرګې یو وکیل ډیرې په ناز خبرې کولې ، که څه هم دهغې عادت په ناز خبرې کوي ، خو خبرې یې ښې او پخې وې ، واقعاً زما په اند هماغه حقیقت

(c) ketabton.com: The Digital Library

وو . مګر یو بل وکیل په شور او هیجان سره خبرې کولې د خبریالانو راپورونه یې تراغیز لاندې راوستلي او لومړیتوب یې ګټلی وو .

دوه ویشتم : خپل نظر له ځان سره وساتئ او یوائې د مرکه کوونکي نظر ته اهمیت ورکړئ مثلاً :

- ښاغلی ... ټول پوهیږي چې ... په دې اړه تاسې څه فکر کوئ ؟

نو څه فکر به کوي ، کله چې ته ورته ځواب هم په مخکې وایې نو بیا څه اړتیا ده هغه خوار پرې انرژي ولګوي که بیا ډیر جزوي له بلې پوښتنې سره یې وتړئ او په بله توګه یې ځواب ترلاسه کړئ.

یا هم وایو چې : ښاغلی ... ستاسې نظر د هغه افغانانو په اړه څه دی چې په بهر هیوادونو کې میشت دي او خپل هیواد ته د ستنیدلو ډیره مینه هم لري خو امکانات ورته برابر ندي.

هغه خوار به هم وایي چې هو ولا زړه یې غواړي خو امکانات برابر نه دي خو موږ کوښښ کوو .

لدې به هلته ښه وه چې تاسې پرې داهم ورزیاته کړې وای چې تاسې هم کوښښ کوئ خو بیاهم په بشپړه توګه امکانات ندي برابر شوي چې هغوی خپل هیواد ته راستانه شي .

دوه ویشتم : د پوښتنو د برابرولو په مهال هغه پوښتنې چې تاسې پوهیږئ د مرکه کوونکي غوسه پاوري اخرته پریږدئ .

په داسې صورت کې به تاسې خپل مطلب ترلاسه کړئ وي ، یاهم که مرکه تمامه شي تاسې به ناکامه نه وی پاتې شوي ، او له ټولو مهم دا چې ستاسې پروګرام د پای ته رسیدلو په حال کې دی دا چې ستاسې دپروګرام یا مرکې پیل جالب وو او ښه پیل شوی وو نو پای یې هم باید ښه او اغیزمن پای ته ورسوئ.

خو داد دې معنی نه لري چې تاسې نو په خپلې پوښتنې کې دهغه سپکاوئ وکړئ یاهغه ته بد رد ووایاست.

درویشتم :

په پام کې ولرئ چې په هره مرکه کې د ستونزې بیان یو اړخ دی چې باید په خلاصه توګه یې یادونه وکړئ او د قضیې بل اړخ د ستونزې په هواري کې د اړوند لوري اقدامات یا فعالیتونه دي چې ستونزې خلک ژر حس کوي.

په هغه صورت کې چې تاسې دخلکو ستونزې بیانوئ او چارواکي خپلې ستاسې هنر دادی چې خلک مو هم له هغو ستونزو هم خبر کړل.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ثلور ویشتم:
ستاسې ویوکي او اصطلاحات له پروګرام سره سم وي. او یا هم ستاسې د بیانولو طرز د مرکه کوونکي له سن او کلتور سره مناسب وي.
ثلورویشتم: د خپلې مرکې پایله جوته کړئ ، په هغه څه چې بحث شوی دی یا هم په ځینو ثیزونو اعتراف شوی دی یا هم د ځینو ثیزونو وعدې ورکړل شوې.
او که شونې وي خپل د مرکې لوري ته هم اجازه ورکړئ چې د مرکې پایله له خپله نظره په ګوته کړي کنه تاسې باید حتماً دا کار وکړئ.
بالاخره تاسې باید داسې مرکه کوونکی یاستئ چې کله له چا سره مرکه کوئ نو هغه ونه وایي چې یو څه به وو ایم بلکه ووایي چې څه وو ایم ؟
.

راپور

(c) ketabton.com: The Digital Library

داچې وړاندې مو هم وويل چې هره مرکه يو ډول راپور دی او هر راپور معمولاً له مرکې سره مل وي او بيا دا دواړه له هغه څه سره چې موږ پرې نوم وينړويې اينبنی تړلي دي.
همدا راپورونه په دوه ډوله ويشلای شو.

اول:

له مرکې پرته راپور

چې دا ډول راپور دوينړويې هرډول شرطونو ته اړتيا لري او هغه څيزونو ته چې وروسته به وويل شي هم اړتيا لري.

دوهم:

راپور له مرکې سره

څوک وايي چې راپور دستوډيو له وينړويې څخه آسانه دی ؟يو وياند چې د تمرين او مطالعې وخت لري څرنګه تصور کوي چې کاريې له يو راپور څخه ګران دی چې هغه يو اځې يو وخت لري چې خپل راپور وړاندې کړي.
آيا د ستوډيو هر وياند کولای شي په راډيو يا ټلويزيون کې ژوندی پروګرام وړاندې کړي يا هم له واټونو او سختو سيمو څخه معلومات وړاندې کړي ؟خونه.
هغه راپورټر چې په خپل راپور کې له بيلابيلو کسانو سره مرکو ته اړ دی په ټولو هغو څه چې د مرکې په برخه کې مو وويل پابند دی. يوځل بيا يادونه کوو چې دمرکې ټولو قوانينو ته هم اړتيا لري خو خپل ځانګړي مسايل هم لري.
په کلي توګه په راپور کې دوه څيزونه بايد مراعات شي.

الف: کلامي اړخ

ب: فني اړخ

الف: کلامي اړخ:

اول:

ترخپله وسه له هرچا سره په خپله ژبه خبرې وکړئ. مثلاً کله چې له يو ماشوم سره ديوې مسلې په اړه خبرې کوئ که ورسره دهغه په ژبه خبرې ونه کړئ خپل مطلب ته په آسانۍ سره نه شئ رسيدلای له کورنۍ ميرمنې سره.. او همدا راز د بهرنيو چارو له وزير سره.
له ماشوم سره په ماشومانه ، له ميرمنې سره په خپله کورنۍ ژبه او له وزير سره هم په هغه لهجه او طرز سره خبرې وکړئ چې لدې وړاندې وويل شول. مناسب لحن ، سن ، کلتور او...
دوهم:

(c) ketabton.com: The Digital Library

دهر کس واقعي نظر واورئ ، ډير کله که موږ په يو ټول کې وو نو که ځلور کسان په يوه خوله يوه موضوع تاييد کړي موږ يې هم تاييدوو نو تاسې هڅه وکړئ له بيلا بيلو کسانو څخه بيلا بيل نظرونه واورئ ، او ددې په ترڅ کې خپل نظر هم په جيب کې کيږدئ.

دريم :

له خلکو څخه کلي پوښتنه مه کوئ يا هم له يوې کلي پوښتنې څخه وروسته جزيي پوښتنې مه مطرح کوئ ځکه چې ښايي هغوی ستاسې د پوښتنې هر جز ته ځواب ونه لري.

او دخبريالانو د ميکروفون په وړاندې ډير خلک سره وارخطا شي نوهله بايده ده چې ډيره مو پوښتنه ساده او ځواب يې هم ساده وي.

ځلورم :

خلک مه محاکمه کوئ ، تاسې يو خبريال ياست نه قاضي يا ... تاسې بايد له خلکو سره داسې خبرې وکړئ چې نه غوسه ورشي او نه هم خجالت شي.

يا په بل عبارت تاسې له خلکو سره خلک شئ.

پنځم :

دخبرواترو لپآره غوره کيدونکو کسانو ته په پام سره داسې پوښتنه مطرح کړئ چې ځواب يې ګټور او رغنده وي.

شپږم:

کوم څه چې په تصوير کې شته پوښتنه يې مه کوئ.

ډير وخت زموږ په تلويزيونونو کې داسې شوي دي چې يو شوک ښه ګورې چې هغه دی څه کوي خو بيا هم خبريال ورځي ترې پوښتنه کوي څه کار کوې ؟

يوځل مې همداسې څه خيز کتلو . له ځان سره مې وويل کاشکي اوس خو دا کس په پورې وخاندي او ورته ووايي چې مګرپه خپله سترګې نه لرې چې دا څه کوم اخته يم ؟

اووم:

دهغه چالپاره چې وروستی کس دی او خپل نهايي نظر وړاندې کوي دنورو خلکو نظرونه هم بيان کړئ.

او بيا وروسته ترې اخري پټ ځيزونه وپوښتئ.

فني اړخ :

(c) ketabton.com: The Digital Library

ددې لپاره چې ښه تصوير او غږ د خپراوي لپاره وړاندې کړئ ، دغه ټکي بايد په نظر کې ولرئ.

اول:

د تصوير بک ګرونډ ته مو پام وي ، وړاندې لدې هم اشاره وشوه چې د شاوخوا تصوير بايد ليدونکی له اصلي مطلب څخه بلې خوا ته متوجه نکړي.

مثلاً کله چې تاسې د جامو ديوې هټۍ په مخ کې له يو چاسره د سړکونو د وضعيت په اړه خبرې کوئ نو دليدونکي به ډير په هټۍ کې جامو ته وي ښآيي ستاسې د خبرو مهمې برخې يې له نظر تيرې نشي ، همدارنګه ديوالي تبليغاتو او نورو څيزونو ته هم بايد تر وسه وسه پام وکړئ.

کله کله هم خلک سره ټوليږي کمرې ته لاس خوځوي ، چې هله به له راپور څخه سم بنډار جوړ شي او ليدونکی به مو له راپور څخه هومره ستړی نشي لکه د خلکو له بيروباره !

دوهم:

نور ستاسې د تصوير په روښانتيا او شفافيت کې مهم رول لوبوي. کله چې تاسې په آزاده فضا کې خبرې کوئ ځير واوسئ چې د ونو دښاخونو او پاڼو د پاڼو سيورئ يامو دميکروفون سيورئ... مو د تصوير روښانتيا داغي نه کړي.

دروښنايئ لورئ په نظر کې ونيسئ او هڅه وکړئ چې مرکه کوونکی مو داسې لوري ته وي چې ښه وکولای شئ ښه تصوير يې ثبت کړئ.

که څه هم دا ځيني څيزونه په کمره مين يا تخنيکر پورې اړونديږي خو دا چې خبره له راپور څخه ده دلته مو يې يادول اړين وبلل.

دريم:

د مرکه کوونکي او ځوابوونکي ترمنځ د مايکروفون حرکت دغږ په يوډول والي کې ډير اغيز لري ډير وخت داسې کيږي چې خبريال خپل مايک نه خوځوي او دخپراوي په وخت يې هماغه غږ خپريږي هم چې په سمه توګه اوريدونکی نشي کولای ستاسې غږ واوري او داغږ بيا په ايډيټ کې هم نه شي سميدلای که سميږي وخت ډير غواړي او دخبريال راپور بيا ډير وخت خبره هم نده.

څلورم:

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ځينو کسانو له مرکو څخه ډډه وکړئ ، چې د هغوی يا جامه سمه نه وي يا يې نظافت سم نه وي يا يې هم خبرې ، حرکات او ژابلې ژوول. يو به هغه وي چې ستاسې پروګرام به دهمداسې خلکو لپاره وي.
چې داکار زموږ په تلويزيونونو کې شته چې هغه خلک چې په کورونو کې ناست دي د داسې خلکو په ليدلو سره خپه کيږي ځکه چې دهغوی ځوانان او دکورنۍ غړي هم داسې احساس کوي چې ښايي داجامه به ښه وي.
په کلي توګه ويلی شو چې د ښه کلتور دخپرولو لپاره هڅه وکړئ.

هغه څيزونه چې په دې برخه کې مو ياد کړل ښايي دډيرو دوستانو په نظر څرګند او تکراري وي خو بيا هم ددې څيزونو يادول زيان نه لري. دوهم دا چې ټول هغه دوستان چې د لومړي ځل لپاره د راپور په جوړولو پسې ځي پدې څيزونو پوهيږي ؟
خو بياهم ستاسې دبرياليتوب په هيله کولای شئ له لږ دقت وروسته زموږ د پورته يادونو په رينښتينوالي هم وپوهيږئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

تبليغاتي ژبه:

نن ورځ راډيو او ټلويزيون ، سوداګريزو اعلانونو ته د يوې مالي سرچينې په توګه اهميت او اړتيا لري ، يا په بل عبارت د پيسو په مقابل کې تبليغ د راډيو او ټلويزيون د پروګرامونو يوه لويه برخه جوړوي.

په تبليغاتي ويندويۍ کې ، د توکو د معرفي کولو او دهغه د رانيولو لپاره د اوريدونکي يا ليدونکي جلبول ، ترټولو اړينه خبره ده ، دا چې په څه ډول او کوم ځاى کې معرفي کيږي په موږ پورې اړه نلري ، موږ غواړو د ويندويۍ د څرنګوالي په اړه يې خبرې وکړو .

زموږ په ټلويزيونونو لکه طلوع او آريانا کې به تاسې هم ليدلى وي ، ځينې وخت داسې سوداګريز اعلانونه چې د ښځينه وو لپآره د توکو معرفي وي ، نارينه وياند لوستى وي ، يا هم د ماشومانو لپاره کوم څيز اعلانيږي په داسې لهجه يې ثبت کړى وي چې ماشوم څه غټان يې هم له اخيستلو ويرولي وي.

لطفاً لاندې مثالونو ته ځير شئ:

اول: پنځه سوه نقدي جايزې ، کمپيوټر ، کور ، موټر .... هوووووووو څومره عالي يو اځې او يو اځې عزيزي بانک ....هههههه... بلې ، زه هم فکر کوم .

دوهم: يخ ، خوندور ، خواږه ، هرځاى ، ارزانه .... يو اځې د ماشومانو لپاره... هه يوه شوم ... هوووووووم ګل بهار ايس کريم.

دريم: ښه کيفيت ، ښه مخينه ، ښه راتلونکې ، ښه ژوند ، ښه پاکي ، آساني ، نرمي ، خوشبويي ...... ههه فلانى صابون. دهرچاليپاره هووم .

څلورم: موږ خپله ايماني او وجداني دنده ګڼو چې ، د وطن د ښمنانو ملاماته کړو او مخ په وړاندې ګام کيږدو . راځئ په دې برخه کې مو ملاتړ وکړئ ، هيڅوک مه پريږدئ چې زموږ د راتلونکي نسل راتلونکې د اور خوراک کړي ، د ښونځيو سوځونکو ته په خپله سزا ورکړئ.

يا داسې نور...

لمړى د يو بانک اعلان دى ، ښايي په دې بانک کې ښځينه هم اکونټونه ولري او نارينه هم په جايزو کې هم ښايي دواړه شريک وي. خو دا چې د نارينه وندو ډيره ده که نارينه وياند يې ولولي زه فکر کوم ښه به يې ولوستلاى شي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

په لمړي سر کې چې څوټکي لوستل کيږي که په ټينګار او ډيري تلوسې ولوستل شي خوند يې زياتيږي ، بيا په تصويرونو کې دخپلو خوبونو له پوره کيدو وروسته وايي څومره عالي خو دا لوستل او ويل بايد له هغه اول سره ډير توپير ولري دا په ډيره تلوسه لوستل کيږي او بيا کله چې د اعلان وروستۍ برخه راځي هلته له ډيرې خوښۍ وروسته خاندي او د يو ليدونکي يا هغه چا په توګه چې دغه څيز اخلي وايي زه هم فکر کوم .

په هر اعلان کې له کميوټري تصويرونو ، سازونو ، سندرو او هرڅه ويندويي مهمه ده که د ويندويۍ کيفيت خراب وي ټول اعلان هيڅ کيږي او دامو بايد په ياد وي چې د تلويزيون او راډيو سوداګريز اعلانونه په تفريحي پروګرامونو کې شامليږي که يې د ويندويۍ کيفيت خراب وي نه يوازې يې د اعلان خاوند ته ګټه نه رسيږي بلکې د ټلويزيون د خپرونو يعنې د تفريحي پروګرام د بدرنګۍ لامل هم کيږي .

دوهم اعلان بيا د ماشومانو لپآره دی ، دغه اعلان په هغه ډول چې د عزيزي بانک اعلان مو ولوست لوستلای شو ؟ دومره غټ غږ پکې ځايولی شو .

طبيعي ده چې د ماشومانو لپاره د خپرونې ، اعلان او هرڅه ژبه بايد عاطفي وي ، نرمه وي له مينې ډکه وي ، ترڅو خپل مخاطب چې هغه ماشوم دی له ځانه سره وساتلای شي .

که نومو ړی اعلان د ماشوم په هغه غږ چې خپله ماشوم يې له ځانه سره وايي چې خوندور ، خوږ ، يخ ، که په هغه ډول ثبت شي څومره اغيز به وښندي همدا راز که همدا متن يو لوی سړی په غټ غږ ولولي مزه به يې څرنګه وي خو زه فکر کوم له ماشومانو به له سره ايس کريم هير کړي .

دريم اعلان د ښځينه وو لپاره دی ځکه چې اعلان شوي توکي زياتره په ښځينه وو پورې اړه لري ، دا اعلان که نارينه لولي ښايي په هغه توګه چې لازمه وي د اعلان حق ادا نه کړای شي ځينې وخت د ښځينه وو اعلانونه ځوانانو ته په لاس ورکوي ، چې جلبونکی غږ ولري مګر دا چې اعلان د ښځينه وو لپاره وي د ښځينه وو په غږ کې لا ښکلی کيږي او د ښځينه وو احساس او غږ ښه کولای شي چې د ښځينه وو نظر جلب کړي .

په خواشينۍ سره به ووايو چې زموږ په تلويزيون او راډيوګانو کې د سوداګريزو اعلانونو کيفيت او دويندويۍ ژبې ته څومره پاملرنه نه کيږي . چې دا د نوموړو اعلانونو اغيز هم کموي .

له بلې خوا زموږ په تلويزيونونو کې لا تبليغاتي ژبه يو ډول محدوده ده او داسې ويندويي يې کيږي ته به وايي چې د مړو لپآره اعلانونه کوي .

(c) ketabton.com: The Digital Library

بله موضوع هم چې مهمه ده هغه داده چې د اعلان تصویر ، موسیقي او داسې نور مسایل باید په نظر کې ونیول شي او لیکوال یا هغه څوک چې اعلان برابروي باید دې خبرې ته ځیر وي چې هرڅومره د هغه لیکنه عامه ګړدود ته نږدې وي هومره به یې مینه وال زیات شي.
څلورم اعلان هم د حکومت یا یوځي مسئولینو لخوا اعلان دی چې باید هرڅومره چې شونې وي په هغه کچه په مناسبه تنده او په عین حال کې په صمیمانه لهجه ولوستل شي یا پداسې اعلانونو کې کله کله د بم او توپ ژبه پکار وي چې هرڅومره غږ د توکو د کارندوالي له ډول ، کاروونکو او کیفیت سره نږدې وي هومره به بریالی وي.
په ټول کې ویلی شو چې زموږ په ټلویزیونونو او راډیوګانو کې تردې مهاله سوداګریز اعلانونه لا خپل لومړني ګامونه اخلي خو د ویندویۍ کیفیت یې که وغواړو له صفر سره برابر دی نو مبالغه به مو نه وي کړې.
دغه پورته څوټکي که د ویندویۍ له نورو آرونو سره یوځای په نظر کې ونیول شي که دخدای خوښه وه نو د اعلانونو کیفیت به ښه شي.

په ډیره مینه او ستاسې د بریالیتوب په هیله.
۱۳۸۶/۲/۹
د تهران د نړیوال راډیو ټلویزیون میلمستون
تهران ایران

(c) ketabton.com: The Digital Library

دلیکوال پیژندګوي:

نوم: عبدالله (الهام) جمالزی
دپلار نوم: الحاج مولوي عبدالسلیم جمالزی
دزیږیدونیټه: ۲۵/۵/۱۳۶۶ یاد ۱۹۸۷ داګست ۱۶
دنده: ژورنالیستټاو ویاند

آثار:

1. هندي خالونه (لنډې کیسې)
2. انځورونه (لنډې کیسې)
3. ګناه کبیره (پولیسي کیسې)
4. دویندویی فن (همدا اثر)
5. ریښتیاهم خلک خدمت ته اړتیا لري (یونلیک)
6. ناچاپ : دوه ناولونه ، دوه د لنډو کیسې ټولګې او د دروغو ، مذهب او تعصب په نوم دایران یونلیک .
7. بیلابیلې ژباړې.

ویب پاڼه:

www.taand.com

د اړیکو پتې:

aalhamj@gmail.com
a.alhamj@yahoo.com
elham.jamalzai@hotmail.com

Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library